

RAPORT
ARHEOLOGIC DE CERCETARE PREVENTIVĂ

în cadrul proiectului

*Restaurare și consolidare vestigii
arheologice descoperite în zona istorică și culturală
Curtea Domnească-Muzeul Curții Domnești II*

Beneficiar:

SC. IZOPOINT SRL. & SC. ROMCONSTRUCT HOLDING GROUP SA.

Arheolog expert

Dr. Gheorghe Dumitroaia

Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț

ianuarie 2015

Complexul Muzeal
Județean Neamț
Nr. 1649
data 27.10.2014

Ministerul Culturii

030833 București, bd. Unirii nr. 22 tel +021 2244421, fax +021 2233157

Direcția Generală Juridică și Patrimoniul Cultural

AUTORIZAȚIE PENTRU CERCETARE ARHEOLOGICĂ PREVENTIVĂ

Nr. 254/ 15.10. /2014

Beneficiarul lucrării: **Primăria Municipiului Piatra Neamț**
Finanțatorul lucrării: **Primăria Municipiului Piatra Neamț**

Direcția județeană pentru Cultură Neamț
Înregistrat Nr. 478
Ziua 27 luna 10 anul 2014

În conformitate cu art. 2 alin (1) lit. d) și art. 5 alin (9) din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, republicată, cu modificările și completările ulterioare,
Direcția Generală Juridică și Patrimoniul Cultural autorizează

Complexul Muzeal Județean Neamț

să efectueze săpături arheologice preventive în situl

Piatra Neamț - Curtea Domnească - Beciul Domnesc II

cod sit (cod RAN) 120735.07, cod LMI NT-II-m-A-10567.03 situat în punctul **Curtea Domnească - Muzeul Curții Domnești II, Piața Libertății nr. 2**

pe terenul aflat în proprietatea **Consiliul Local al mun. Piatra Neamț** din localitatea **PIATRA-NEAMȚ**, comuna/unit. adm. superioară **MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ**, județul **NEAMȚ**

în perioada: 3 luni de la data emiterii prezentei autorizații,
pentru obiectivele arheologice: **113 (așezare urbană)**
din **43 (Epoca medievală)**

fiind reprezentat(ă), în calitate de responsabil științific de șantier, de către:

Gheorghe Dumitroaia

în condițiile stabilite prin Regulamentul săpăturilor arheologice din România și conform Standardelor și Procedurilor arheologice.

Colectivul de cercetare arheologică este format din:

1. George - Dan Hânceanu
2. Ciprian-Dorin Nicola
3. Adrian Corneliu Bătrina Milencovici
4. Vasile Diaconu

Autoritățile administrației publice locale sunt rugate să acorde sprijinul lor deținătorilor acestei autorizații, conform art. 3 și art. 19-20 din Ordonanța Guvernului nr. 43/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Prezenta autorizație nu este transmisibilă unei alte persoane de drept public sau privat iar lucrările de cercetare arheologică pot fi subcontractate numai cu condiția obținerii unei alte autorizații de către subcontractor.

Director General DGJPC,
dr. Chrisanta Zlăvog
[Signature]
MC - DGJPC nr. 3716

Hegedüs Csilla
Secretar de Stat
[Signature]
SECRETAR DE STAT
MINISTERUL CULTURII

SECRETAR DE STAT
Nr. 3668 / 15.10.2014

Consilier superior,
dr. Mircea Victor ANGELESCU
[Signature]

Raport de cercetare arheologică preventivă

Cercetarea arheologică preventivă s-a desfășurat între 28 octombrie - 12 decembrie 2014 în baza autorizației de cercetare arheologică nr. 254/15.10.2014, în cadrul proiectului de restaurare inițiat de Primăria Municipiului Piatra-Neamț - *Restaurare și consolidare vestigii arheologice descoperite în zona istorică și culturală Curtea Domnească-Muzeul Curții Domnești II.*

Prezentarea sitului și a proiectului de restaurare.

Amplasat în zona centrală a orașului Piatra-Neamț, situl *Curtea Domnească* este delimitat de strada Dimitrie Ernici și extremitatea sudică a Pieței Libertății. Situl este situat pe un platou aflat pe terasa râului Bistrița și este mărginit spre nord de versantul dealului Cozla, în timp ce spre est și sud se deschide panorama largă a văii râului amintit. Perimetrul sitului este străpuns de pasajul auto subteran al străzii Ștefan cel Mare, precum și de un parcaj subteran realizat în urma proiectului *Restaurarea și punerea în valoare a zonei istorice și culturale Curtea Domnească din Municipiul Piatra-Neamț, prin amenajări urbanistice, amenajări pietonale și carosabile, pasaj auto subteran, parcaje subterane*, proiect ce a beneficiat de asistență arheologică de specialitate în anii 2010-2011¹.

Atestată documentar în 1491 aprilie 20², Curtea Domnească din Piatra Neamț face parte din lungul șir de astfel de complexe arhitectonice din Moldova. Acest fenomen nu este caracteristic doar Moldovei sau Țării Românești, ci este unul comun lumii medievale.

Secolul al XVI-lea reprezintă în istoria Curții din Piatra perioada de maximă dezvoltare, documentele interne confirmând periodic existența curții, a ocolului și a ureadnicilor, fapt confirmat și de izvoarele arheologice ce arată o locuire permanentă. Cu toate acestea, din perioada de funcționare a acestei instituții cunoaștem de existența unui singur document emis în această curte. Este vorba de cel din 1552, decembrie 10, dată la

¹Gh. Dumitroaia, A. Bătrîna, et alii, *CCAR. Campania 2010, 2011*, p. 243-244.

²*DRH*, A, vol. III (1487-1504), p. 186-187, nr. 93.

care Alexandru Lăpușeanul întărește Mănăstirii Tazlău satul Colțești, „care acel sat a fost al nostru drept domnesc”³.

Decăderea Curții Domnești avea să se producă în prima jumătate a veacului al XVII-lea. Concederea masivă a satelor din ocolul de la Piatra a avut repercusiuni nefaste asupra acesteia. Vechile atribuții economice și politice ale acesteia au scăzut treptat, nefiind vorba doar de o degradare fizică ci și de una instituțională.

Conform istoriografiei, acest complex medieval cuprinde două case domnești, biserica cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul, turnul-clopotniță, un presupus zid de epocă stefaniană iar un altul de dată mai târzie ce împrejmuea curtea lăcașului decult.

În ceea ce privește proiectul de *Restaurare și consolidare vestigii arheologice descoperite în zona istorică și culturală Curtea Domnească-Muzeul Curții Domnești II*, până în momentul intervenției arheologice, s-a completat elevația zidăriei pivniței până la cota nașterii bolților, după care s-au ridicat acestea din urmă. În cazul gârliciului, acesta a fost ridicat parțial, urmând ca la terminarea sezonului rece să fie încorporați și montanții de la intrare. De asemenea, s-a realizat și o „gradină englezească” și un luminator din panouri de sticlă la capătul sudic al pivniței, care în viziunea proiectantului sunt în măsură să pună în evidență construcția medievală.

Istoricul cercetărilor.

Cu toate că punctul de referință în ceea ce privește cercetarea arheologică îl reprezintă preocupările și strădaniile preotului Constantin Matasă, nu trebuie trecute cu vederea nici studiile Constantin Turcu, G. T. Kirileanu, Dimitrie Hogeia sau Vasile Chișescu.

De numele profesorului și istoricului Constantin Turcu este legat cel dintâi studiu istoric care aduce în discuție existența unei astfel de curți în Piatra Neamț. Astfel, acesta va încerca să demonstreze pe baza documentelor și a unor mărturii mai vechi, locul cel mai potrivit pentru ființarea unui astfel de complex domnesc. Constantin Turcu se întreabă la un moment dat: „Ori a fost zidită, această curte, pe tăpșanul de alături, dinspre răsărit, unde se înalță azi clădirea liceului?”⁴. Alături de acesta, fostul bibliotecar regal G. T.

³ DRH, A VI (1546-1570), 203-204, nr. 119, doc. orig.

⁴ C. Turcu, *Curtea domnească din târgul Pietrei*. Extras din „Anuarul liceului de băieți – Piatra Neamț”, 1935-1936, Piatra Neamț, 1936, p. 4-10.

Kirileanu vine să completeze trecutul bisericii domnești, aducând informații, altfel pierdute, cu privire la transformările din interiorul bisericii din veacul al XIX-lea⁵.

Cam din aceeași perioadă sunt și amintirile fostului primar al urbei Piatra, Dumitru Hoge, ce creionează transformările urbanistice petrecute la cumpăna secolelor XIX-XX și care privesc lăcașul de cult, hrubele numite „domnești” și casa lui Crupenschi Poloboc⁶. De asemenea, episodul ridicării Liceului „Petru Rareș” și a preambului acesuia, a fost documentat destul de amplu de profesorul Vasile Chițescu într-un articol publicat în același anuar. Astfel, într-un raport adresat Primăriei orașului încă din 1888, conform autorului, D. Constantinescu semnalează „beciul numit domnesc”, aflat în apropierea străzii Ștefan cel Mare, pledând pentru conservarea acestor vestigii pe care autoritățile locale doreau să le desființeze, în urma unor lucrări edilitare⁷. Momentul construirii Liceului „Petru Rareș” surprinde schimbul de adrese între autoritățile locale și Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice cu privire la soarta pivniței⁸. Cert este că o parte din zidăriile pivniței au fost înglobate subsolului liceului, fiind interceptate apoi în numeroase rânduri, cu ocazia lucrărilor de gospodărire din prima jumătate a secolului al XIX-lea⁹.

Ceea ce Constantin Turcu intuia, va fi confirmat de cercetările arheologice de la mijlocul secolului trecut. În primul rând, avem în vedere sondajele de informare desfășurate în anul 1954 în jurul clădirii principale a Liceului „Petru Rareș”, sondaje demarate la inițiativa preotului Constantin Matasă. Cu această ocazie au fost trasate 12 secțiuni, scoțându-se la iveală, în colțul de sud-vest a clădirii amintite mai sus, o parte din zidurile unui beci cu un coridor dezvoltat pe axa sud-nord. În cadrul aceleiași campanii s-a trecut și la sondarea suprafeței situată la vest de ruinele beciului, rezultatele preliminarilor punând în evidență existența mai multor niveluri medievale, unele datate cu monedă. În al doilea rând, trebuie amintite și cercetările din anul următor, 1955, desfășurate de Muzeul din Piatra Neamț și la care au participat și delegați ai Academiei Române, din cadrul șantierului Suceava. Este vorba de N. Constantinescu și S. Morintz¹⁰. Prin expertiza lor s-a adevărat existența unei case domnești ce a făcut parte din ansamblul Curții Domnești,

⁵ G. T. Kirileanu, *Biserica Sf. Ioan domnesc din Piatra Neamț*. Extras din „Anuarul liceului de băieți – Piatra Neamț”, 1936-1940, Piatra Neamț, 1942, p. 6-15.

⁶ Dumitru Hoge, *Din trecutul orașului Piatra Neamț. Amintiri*, Piatra Neamț, 1936, p. 10-13.

⁷ V. Chițescu, *Contribuții nouă la istoricul Liceului „Petru Rareș”*, în *Anuarul Liceului „Petru Rareș”*, Piatra-Neamț, 1934-1936.

⁸ *Ibidem*, p. 110-130.

⁹ C. Turcu, *op.cit.*, p. 9-10.

¹⁰ Aceștia vor publica în nume propriu un raport succint privind rezultatele acestor săpături (N. Constantinescu, S. Morintz, *Șantierul arheologic Suceava. Raport preliminar asupra săpăturilor din campania anului 1955*, în I. Nestor et alii, *Șantierul arheologic Suceava. Raport preliminar asupra săpăturilor din campania anului 1955*, în MCA, IV (1957), p. 261-264 și anexe.

precum și a nivelurilor medievale dându-se mai multe precizări privind stratigrafia și evoluția sitului¹¹. Studiul de referință în urma acestor cercetări este, de sigur, cel publicat de preotul Constantin Matasă, prin care se încearcă, în ciuda perioadei de pionierat arheologic din anii 50', să se deslușească istoria Curții domnești din Piatra Neamț¹².

Acestora le-au urmat unele supravegheri, săpături preventive sau de salvare prilejuite de demararea unui proiect de consolidare și conservare a zidurilor dezvelite, proiect ce a fost pus în practică începând cu anul 1957¹³, sau de unele lucrări edilitare din această zonă¹⁴.

Alte cercetări arheologice, dar care se pare nu au fost de mare amploare s-au desfășurat în anul 1962, pe latura de est a clădirii, dar a căror rezultate nu ne sunt destul de bine cunoscute, la fel și amplasamentul precis al acestora¹⁵.

În anul 1978, la inițiativa conducerii muzeale de atunci, vor fi realizate două sondaje la vest și la est de Muzeul de Artă de către Adrian Bătrâna și Lia Bătrâna. Cu această ocazie s-a clarificat stratigrafia din acest sector, cercetându-se totodată, parțial sau integral, 23 de morminte de înhumăție și o mică porțiune din zidul de incintă. S-a constatat că zidul suprapune unul dintre morminte, situându-se, așadar, la o dată ulterioară funcționării cimitirului bisericii Sfântului Ioan domnesc în această zonă¹⁶.

Activitatea arheologică în zona Curții domnești va fi reluată începând cu anul 2002 când, cu ocazia unor lucrări edilitare efectuate în zona Pieții Libertății, pe platoul unde este situată biserica domnească, s-a apelat la asistența arheologică, atât sub forma unor supravegheri, cât și sub cea a cercetărilor preventive. Astfel, în acel an, când au fost efectuate lucrări de bransament pentru instalația de încălzire a bisericii Sfântul Ioan Domnesc, s-au dezvelit mai multe morminte de înhumăție (morminte *in situ* și reînhumăți),

¹¹ *Ibidem*, p. 262-263.

¹² C. Matasă, *Șantierul arheologic Piatra-Neamț (r. Piatra-Neamț, reg. Bacău)*, în *SCIV*, VI (1955), nr. 3-4, p. 819-839.

¹³ Dosarele proiectului de restaurare (1957 și 1959), în ACMJN, Fond „Constantin Matasă”, *Dosarele proiectului de restaurare*, nr. XIX-XXI (în continuare: ACMJN).

¹⁴ Spre exemplu, lucrările din 1959 care prevedeau săparea unui șanț pentru canal și racordarea la sistemul de canalizare al orașului și care s-au desfășurat pe mica suprafață în pantă aflată la vest de intrarea în Muzeul Curtea Domnească, au fost însoțite de săpături preventive. În urma acestora s-a întocmit o notă internă, cu o schiță a amplasamentului și o scurtă referire la stratigrafie (ACMJN, Fond „Dosare arheologice”, 1959, fila 32). Între anii 1958-1960, cu prilejul unor lucrări edilitare sunt amintite într-o schiță sumară mai multe morminte de înhumare precum și resturile unor ziduri în zona sudică și vestică a platoului, în zona actualului Muzeu de Artă și în fața Muzeului Cucuteni (*Ibidem*, 1958-1960). De asemenea, se păstrează o listă a monedelor descoperite în săpăturile din 1960, dar fără a se cunoaște locul acestor săpături și amploarea lor. Aceste monede sunt emisiuni de la Petru I, Ștefan I, Alexandru cel Bun (ACMJN, Fond „Constantin Matasă”, *Curtea Domnească. Monede feudale descoperite în săpătură*).

¹⁵ E. Neamțu, *Date istorice și arheologice cu privire la Curtea Domnească din Piatra-Neamț*, în *MemAntiq*, I (1969), p. 229, nota 16. Colectivul de cercetare a fost format din C. Matasă, E. Neamțu, C. Scorpan și A. Buzilă.

¹⁶ L. Bătrâna, A. Bătrâna, *Sondajul arheologic de la Curtea Domnească din Piatra Neamț*, în ACMJN.

care după inventar sunt din veacurile XVI-XIX, precum și segmente dintr-o fundație de piatră¹⁷, ce a fost conservată *in situ*, fără a fi cercetată.¹⁸

În perioada următoare, intervenții arheologice în perimetrul Curții Domnești au fost realizate aproape în fiecare an, fiind cerute de lucrările de amenajare urbanistică sau de construcție din zona Pieței Libertății sau de pe strada învecinată (V. A. Urechia) preconizate de către Consiliul Local sau de particulari. Astfel, în 2003 a fost asigurată supravegherea arheologică pentru un sondaj geotehnic de pe latura de sud a turnului-clopotniță; în 2004-2005 s-au efectuat lucrări de reamenajare a suprafeței pietonale din Piața Libertății; în anii 2005-2006 s-a asigurat asistență arheologică pentru construirea a trei construcții, pe strada V. A. Urechia. Cu aceste ocazii au fost dezvelite mai multe morminte de înmormântare din cimitirul care a funcționat în jurul bisericii Sfântul Ioan Domnesc¹⁹.

Începând cu anul 2010 și până în anul următor, în zona Curții domnești, atât în jurul bisericii Sfântul Ioan Domnesc și a Muzeelor de Artă și Etnografie, cât și în jurul Casei domnești, cu prilejul proiectului demarat de Primăria Municipiului Piatra Neamț, intitulat *Restaurarea și punerea în valoare a zonei istorice și culturale Curtea Domnească din municipiul Piatra-Neamț. prin amenajări urbanistice, amenajări pietonale și carosabile, pasaj auto subteran, parcaje subterane*, s-au efectuat ample cercetări arheologice. Astfel, au fost cercetate aproape 600 de morminte care, pe baza inventarului, pot fi încadrate arheologic în a doua jumătate a veacului al XVI-lea și mijlocul secolului al XIX-lea²⁰. De asemenea, au fost interceptate și cercetate segmente ale zidului de incintă a bisericii. Păstrat în elevație pe o mică porțiune pe latura de sud a bisericii, acesta suprapune mai multe morminte, dovedindu-se mai târziu decât Curtea Domnească²¹.

Cea mai importantă descoperire efectuată în anul 2011 s-a înregistrat pe platoul de nord a perimetrului Curții Domnești, fiind vorba de o construcție de zid desfășurată pe axa nord – sud, cu gârlicul ridicat pe latura de est și căreia i-a fost atribuit, la momentul respectiv, un interval cronologic de funcționare între sfârșitul veacului al XV-lea – mijlocul secolului al XVII-lea. Având un perimetru exterior de 19,5 X 8/8,4 m și unul interior de 17,10 X 5,90 m, construcția este una de ample dimensiuni. Interiorul pivniței

¹⁷ Probabil este vorba de o criptă, așa cum s-a dovedit a fi și pe laturile de nord și de est a bisericii.

¹⁸ E. Ciubotaru, *Studiu istoric și arheologic Curtea Domnească de la Piatra-Neamț, s.l., s.a.*, p. 41-50, 62.

¹⁹ Gh. Dumitroaia, R. Munteanu, L. Uță, *Piatra Neamț, Jud. Neamț. Punct: Curtea Domnească*, în *CCAR. Campania 2005, 2006*, p. 261-262; Roxana Munteanu, Daniel Garvăn, *Cercetări arheologice în județele Neamț și Bacău (2004-2005)*, în *MemAntiq*, XXIV (2007), p. 529-530.

²⁰ Gh. Dumitroaia, A. Bătrîna, *et alii*, *CCAR. Campania 2011-2012*, p. 244.

²¹ Gh. Dumitroaia, A. Bătrîna, *et alii*, *CCAR. Campania 2010-2011*, p. 219.

cunoaște o compartimentare în două travee, realizată prin ridicarea pe axul longitudinal a unor pilaștri încheiați prin arcade, sistem care permitea adoptarea bolților semicilindrice.

Între detaliile constructive mai remarcăm că în zidul vestic au fost practicate o ocnită și două guri de aerisire, dintre care doar una mai păstrează glaful și nașterea bolții. De asemenea, latura sudică a fost prevăzută cu două spații de iluminare, câte una de fiecare travee²².

Metodologia de cercetare; descrierea săpăturii.

Indicii cu privire la existența unei/unor etape constructive anterioare existau încă din anul 2011, însă din motive obiective cercetarea arheologică a fost stopată spre finalul anului amintit mai sus. Am avut în vedere, în primul rând, dată fiind apropierea sezonului rece, a consolidarea prin injectare cu ciment a ruinelor pivniței nou descoperite. În al doilea rând, ținând cont de fragilitatea zidăriei și a mărturiilor arheologice care indicau cel puțin o etapă anterioară, am considerat că este oportună lăsarea unui nivel de pământ care să nu permită deranjarea nivelurilor arheologice mai vechi, urmând ca descărcarea de sarcină arheologică să fie efectuată în momentul în care lucrările majore ale procesului de restaurare aveau să fie încheiate (înălțarea zidăriei, ridicarea bolților și refacerea gârlicului).

Ținând cont de elementele care indicau inițial cel puțin două faze de construcție²³, în special prezența unor fragmente de piatră ce puteau să ateste existența unui zid median, interiorul Pivniței II a fost împărțit în două suprafețe, după cum urmează:

1) Suprafața A – cu un perimetru delimitat de zidul median și laturile de nord-vest, sud-vest și sud-est a Pivniței II;

2) Suprafața B – cu un perimetru delimitat de zidul median și laturile de nord-vest, nord-est și sud-est a Pivniței II.

Metoda aleasă pentru investigațiile arheologice a fost adaptată în funcție de natura vestigiilor cercetate. Astfel, au fost realizate casete și secțiuni de control, după care, în funcție de rezultatele obținute, s-a trecut la dezvelirea unor suprafețe mai mari, de regulă sub forma unor extensii ale casetelor sau secțiunilor. Pe parcursul cercetării au fost efectuate 13 casete și 12 secțiuni.

Data fiind natura cercetării, în încercarea noastră de a obține secvențe stratigrafice cât mai concludente, în cele 25 de secțiuni și casete, s-a străpuns inclusiv straturile sterile din punct de vedere arheologic.

²² *Ibidem*, CCAR, *Campamnia 2011, 2012*, p. 245.

²³ După cum avea să demonstreze cercetarea arheologică este vorba de cel puțin trei etape de construcție.

Toate etapele săpăturii au fost efectuate manual, de către specialiștii implicați în proiect și de o echipă de muncitori pusă la dispoziție de către constructorul implicat în procesul de restaurare. Vestigiile arheologice au fost cercetate (înregistrate, fotografiate, trecute în plan) exclusiv de către personalul de specialitate.

Vestigii arheologice descoperite.

Ca urmare a cercetării arheologice desfășurate în baza *Autorizației pentru cercetare arheologică preventivă*, nr. 254/15.10.2014, între 28 octombrie -12 decembrie 2014, au fost interceptate traseele a două construcții anterioare celei aflate în proces de restaurare. Așadar, este vorba de trei faze de construcție, în ordine cronologică fiind vorba de C1A, C1B și C2.

Construcția C1A²⁴ a fost surprinsă în jumătatea sudică a C2, fiind interceptate doar fundațiile de pe latura de nord și de vest. Celelalte două laturi au fost fie integrate în fundațiile C2, fie demantelate în momentul ridicării celei din urmă. Observații mai temeinice s-au putut face doar în cazul fundației de nord, care a fost dezvelită pe o lungime de 5,90, restul, evident, intrând sub zidăria C2. Lățimea acestui tronson de zidărie variază între 1,00-1,10m, pe baza acestei observații putându-se aprecia că și zidăria vestică avea aproximativ aceeași lățime.

Zidăria vestică este suprapusă de zidăria C2 în toată lungimea ei, respectiv 7,85m. De precizat este faptul că axul central al C1A este ușor pieziș față de axul C2, astfel încât spre colțul de sud-vest s-a constatat o decalare a celor două fundații cu 25-30cm.

Zidăria păstrată pe cele două laturi se adâncește în medie cu 0,45m față de zidăria C2 (-1,30/-1,75m²⁵ față de Cota 0²⁶). Ca tip de zidărie, fundația este realizată în tehnica emplectonului, cu precizarea că fețele au fost bine conturate, piatra fiind așezată în asize legate cu mortar. Mortarul folosit este unul cenușiu, cu numeroase pungi de var în compoziție.

Cu privire la accesul în interiorul pivniței C1A, probabil că acesta se făcea prin colțul de nord-est. În acest sens amintim de dezvelirea unui ușor décroș păstrat pe latura de nord a C1A. Din păcate nu au fost surprinse elemente care să ne permită abordarea sistemului de boltire al pivniței din faza I. Pentru moment rămâne ca ipoteză de lucru folosirea unui plafon din grinzi de lemn sprijinite pe talpi.

²⁴ Pe plan, traseul este marcat prin culoarea maro și hașuri maronii pe fond verde deschis.

²⁵ Prima măsurătoare indică limita inferioară a C2, în timp ce a doua limita inferioară a C1A.

²⁶ Cota 0 este dată de limita superioară a pragului existent între gârlici și pivniță.

Construcția C1B²⁷ a fost descoperită în jumătatea nordică a C2, în continuarea C1A. Din această construcție au fost dezvelite în totalitate fundațiile vestice și parțial cele estice și nord-estice. Fundația vestică, păstrată pe o lungime de 8,60 (dintre care 0,40m intră sub zidul de nord al C2) se prezintă sub forma unei zidării așezate, ridicată din piatră legată cu mortar. Pe alocuri, s-au utilizat și cărămizi întregi sau fragmente de cărămizi, dar care mai degrabă pot fi puse în legătură cu o încercare de egalizare a zidăriei în momentul ridicării C2.

În cazul zidăriei de pe latura de est s-a descoperit un decroș ce are legătură cu amenajarea unui gârlici pentru accesul în C1B. Lung de 2,40m, acesta se adâncește față de limita cu zidăria C2 (aflată la -1,25m față de Cota 0) cu 0,50 m (-1,75m față de Cota 0). De precizat este faptul că pe acest decroș, în partea superioară a fost amenajat un pat de cărămizi, peste care, în mod firesc, venea așezat pragul inferior al gârliciului. De asemenea, poziția acestui decroș este marcată și în elevația zidăriei C2 prin păstrarea unui fragment din montantul de nord al gârliciului inițial. Atribuită C1B este și zidăria aflată în continuarea decroșului, spre nord. Probabil că acestei construcții îi pot fi atribuite fundațiile pilaștrilor 1 și 2 care într-o etapă ulterioară au fost modificați. De o adâncime mai mică, de doar 0,32m (-1,25/-1,57m), aceasta este realizată în aceeași tehnică ca și restul fundațiilor C1B. Mortarul folosit este mai omogen decât în cazul C1A, având o culoare mai gălbuie.

Construcția C2 este reprezentată de construcția descoperită în 2011. În cursul cercetării din 2014 au fost dezvelite fundațiile acesteia pe latura estică și sudică. În privința tehnicii, fundațiile sunt de o factură mai modestă, piatra fiind aruncată direct în șanțul de fundație. Zidăria C2 se coboară până la un nivel ce variază între -1,60/-1,70m față de Cota 0. De asemenea, fundația C2 a mai fost interceptată și pe latura de nord, însă în acest caz aceasta s-a dovedit a fi mult mai superficială din cauza prezenței unui nivel de pietriș. Cu privire la fundațiile pilaștrilor, cel puțin în celor notați cu 3 și 4 se poate afirma cu certitudine că acestea au fost realizate în momentul ridicării C2. Fundațiile pilaștrilor amintiți mai sus se prezintă sub forma unor zidării masive din piatră legată cu mortar, cu muchiile ușor rotunjite. De remarcat, este faptul că inițial, fundația pilaștrului 3 a fost amplasată pe o poziție care nu permitea închiderea aradelor, atât cea din dreapta cât și cea din stânga, ulterior această greșeală fiind corectată prin extinderea platformei cu încă 40 de cm spre sud, dar mai puțin adâncă. În schimb de o cu totul altă factură se prezintă fundațiile pilaștrilor 2 și 1, care sunt mai superficiali, piatra, împreună cu fragmente de cărămidă, fiind aruncată direct în șanțul fundației. Acest fapt poate conduce la ipoteza, așa cum aminteam mai sus, conform căreia,

²⁷ Pe planul anexat, traseul este marcat cu roșu și cu hașuri roșii pe fond verde deschis.

acești ultimi pilaștri ar fi făcut parte din structura C1B, iar în momentul ridicării C2 fundațiile au fost modificate și adaptate noii construcții. În acest sens amintim cazul pilastrului 2, unde la nord de acesta a fost descoperit un șanț medieval ce este tăiat de fundația actuală și care poate să conducă la o atare ipoteză. Mortarul folosit este unul cenușiu, dar omogenizat, fără punji de var în compoziție.

Propuneri de conservare și restaurare a noilor descoperiri.

Ca urmare a rezultatelor noilor cercetări arheologice, facem următoarele propuneri:

1) **Conservarea și marcarea corespunzătoare a elementelor de zidărie ale C1A, C1B și C2.** Aceasta se va face prin completarea zidărilor C1 A și C1 B până la un nivel comun. Completarea și marcarea zidărilor C1A și C1B să se facă prin lespezi de piatră de o compoziție cât mai apropiată de cea originală. De asemenea, fundațiile pilaștrilor vor fi marcate la nivelul pardoselii cu același tip de piatră ca și în cazul traseului zidărilor C1A și C1B, dar fără a se face priză directă cu acestea prin intermediul mortarului, ci printr-un pat de nisip. Având în vedere acestea, recomandăm ca pardoseala să aibă ca și cotă finită -1,15/-1,18 m față de nivelul superior al pragului interior (cel dintre gârlici și pivniță/ Cota 0).

2) **Marcarea în elevația zidărilor C2 a elementelor constructive atribuite C1A și C1B.** Avem aici în vedere rupturile de zidărie păstrate în elevația C2 în zona mediană. Pe aceste suprafețe nu se va permite umplerea golurilor de zidărie până la planeitate, ci va fi lasată o zidărie cu moloane ușor rostuite.

3) **Renunțarea la șapa de beton ce urma a se turna în interiorul pivniței.** Propunerea noastră este fundamentată pe două adevăruri. În primul rând, trebuie urmărită o ameliorarea și ulterior o stabilizare a condițiilor microclimatice din interiorul pivniței în mod natural. Astfel, prin prezența șapei de beton, acest circuit va fi întrerupt iar pereții pivniței vor acumula umezeală. În al doilea rând, urmărim protejarea cât mai corectă a sitului arheologic în integritatea sa, nu numai a elementelor de zidărie ci și a stratigrafiei solului, astfel încât, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, în cazul în care se va considera oportună o nouă cercetare a sitului, acest lucru să se facă lesnicios.

4) **Accesul din gârlici în interiorul pivniței să se facă prin intermediul unor trepte din lemn.** Propunem această soluție pentru a cruța zidăria din preajma gârliciului de intervenții majore asupra, precum și de a nu obtura elementele de zidărie ce aparțin C1A. Avem în vedere ca în partea superioară acestea să aibă o lățime de 1,40 m, atât cât este și

gârliciul, urmând ca spre pardoseală să fie mai evazate, ultima treaptă desfășurându-se pe 2,00m.

5) **Montarea unei uși la limita dintre gârlici și pivniță.** Ne exprimăm îngrijorarea că în gârlici, dat fiind faptul că acesta este în pantă, se va face condens prin acumularea căldurii și umezelii în partea superioară a acestuia mai ales în cazul sezoanelor reci.

Având în vedere cele menționate mai sus, propunem Comisiei Naționale de Arheologie de pe lângă Ministerul Culturii aprobarea eliberării certificatului de descărcare de sarcină arheologică a suprafeței de teren din interiorul Beciului Casei Domnești II, ce aparține Curții Domnești de la Piatra-Neamț, urmând ca proiectantul și constructorul lucrării să procedeze la conservarea și evidențierea vestigiilor descoperite pe baza sugestiilor colectivului de cercetare.

**Arheolog expert,
Dr. Gheorghe Dumitroaia**

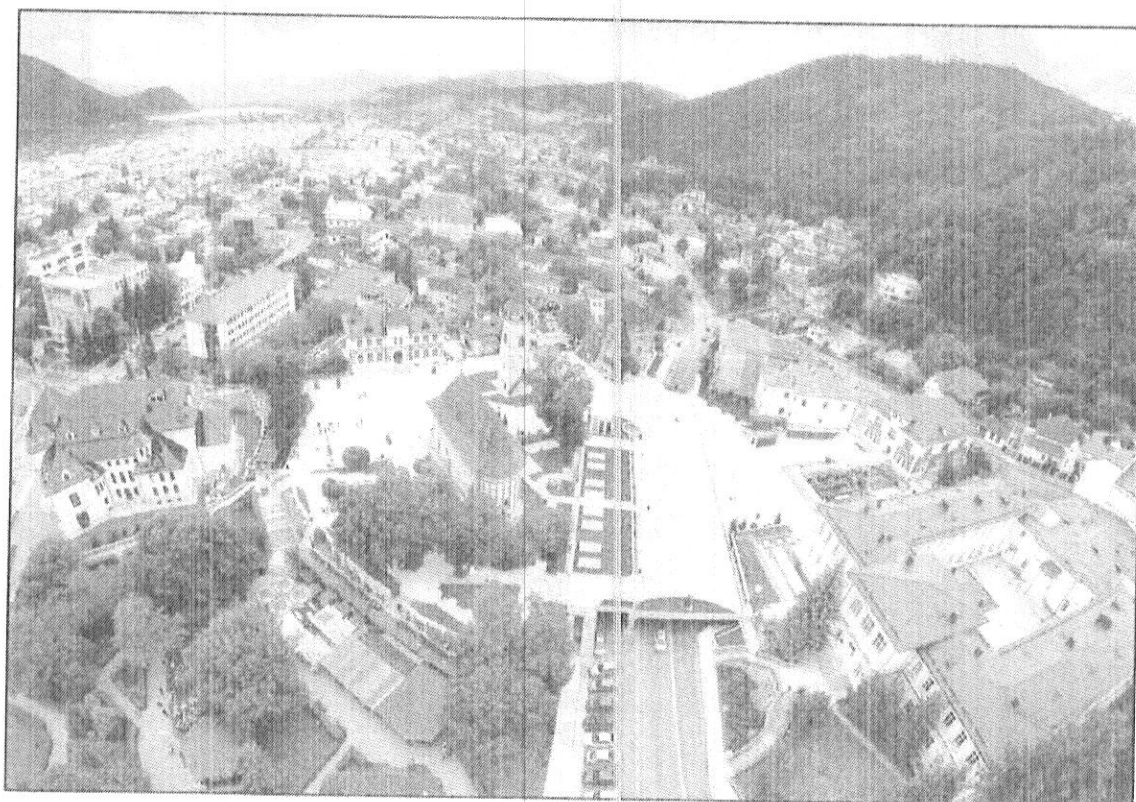
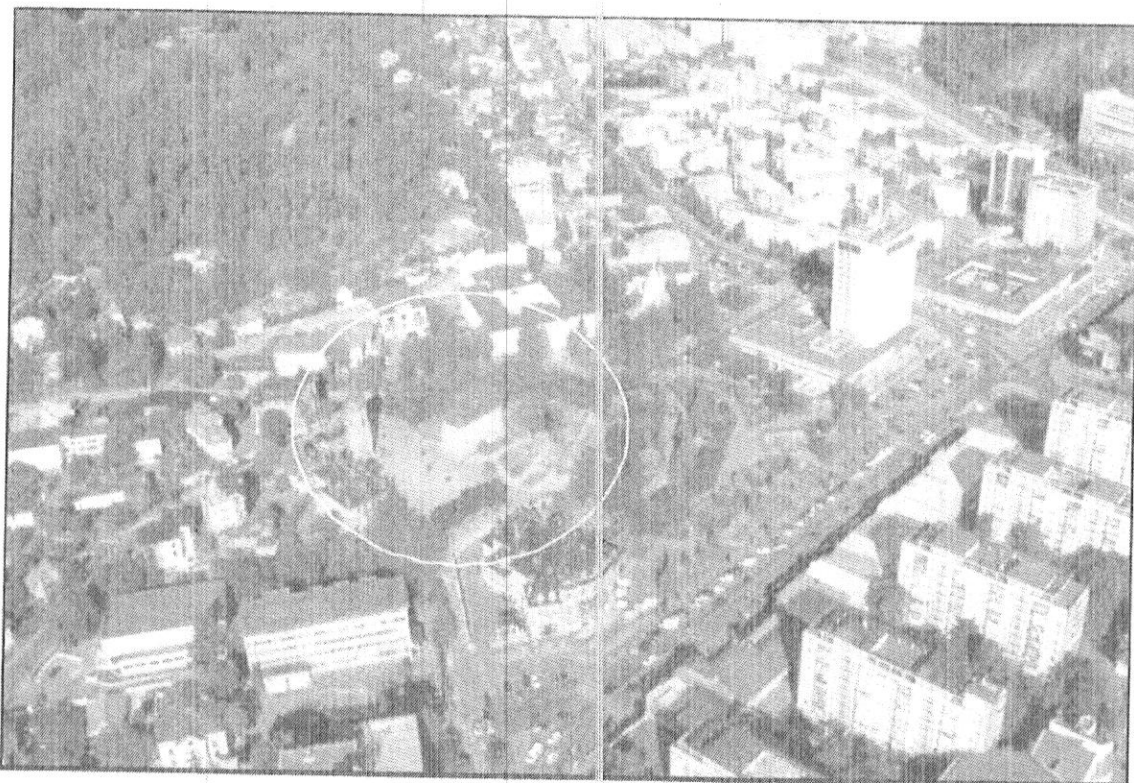
Lista planșelor

- Pl. I. Plan de situație Piatra-Neamț - Curtea Domnească.
- Pl. II. Piatra-Neamț - Curtea Domnească. Imagini generale.
- Pl. III. Curtea Domnească - Pivnița II. Imagini generale, cercetare 2011.
- Pl. IV. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011.
- Pl. V. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011.
- Pl. VI. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011: gărluciu piviței (sus); fragment de montant păstrat în zidăria estică a Pivniței II (jos).
- Pl. VII. Curtea Domnească - Pivnița II. Reconstituirea sistemului de boltire, 2014.
- Pl. VIII. Curtea Domnească - Pivnița II. Traveea de vest.
- Pl. IX. Curtea Domnească - Pivnița II. Traveea de est.
- Pl. X. Curtea Domnească - Pivnița II. Planul secțiunilor și casetelor săpate în 2014.
- Pl. XI. Fundația de nord a C1A (sus); fundația de vest și de nord a C1A (Cas. 1) (jos).
- Pl. XII. Fundația C1A suprapusă de C2 (Cas. 3) (sus); Colțul de sud-est al fundației și elevației C2 (Cas. 5 și Cas. 10) (jos).
- Pl. XIII. Imagine de ansamblu a pilaștrilor 3 și 4 (sus); fundația pilaștrului 3 (S. 5) (jos).
- Pl. XIV. Detaliu fundația pilaștrului 3.
- Pl. XV. Imagine de ansamblu a pilaștrilor 1 și 2 (sus); fundația gărluciului C1B (S. 12 și Cas. 13).
- Pl. XVI. Fundația de vest a C1B suprapusă de zidăria C2 (S. 3, S. 4 și S. 8) (sus); șant de fundație al pilaștrului 2 (S. 2) (jos).
- Pl. XVII. Șanțul de fundație al pilaștrului 2 (sus); fundația pilaștrului 1 (S. 2 și S. 3) (jos).
- Pl. XVIII. Gropi pentru pari de schelă: G1 (Cas. 3) (sus); G2 (S. 2) (jos).
- Pl. XIX. Profilul de NV al S.2, S.9 și S.11.
- Pl. XX. Planul și profilul Cas. 3.

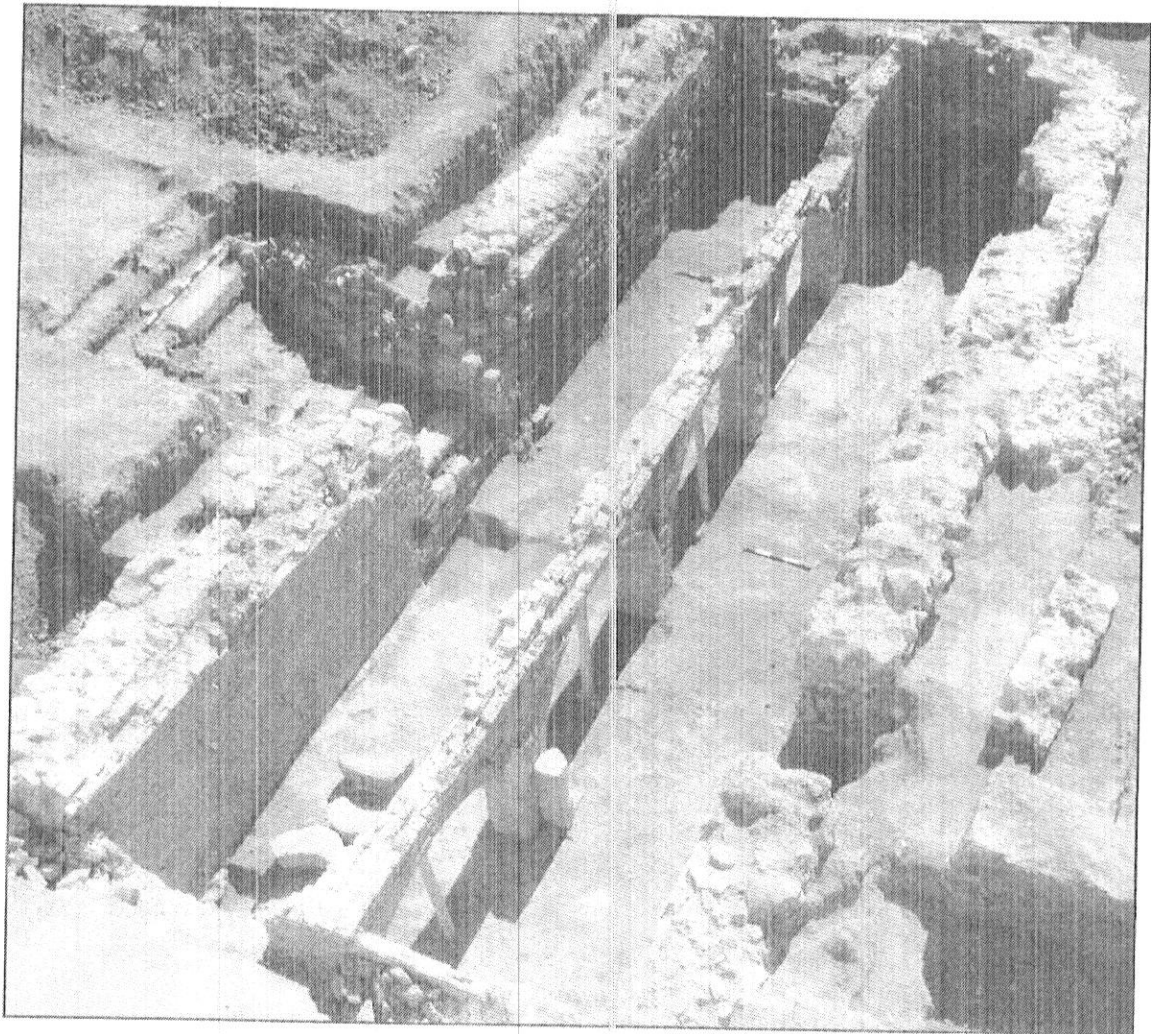
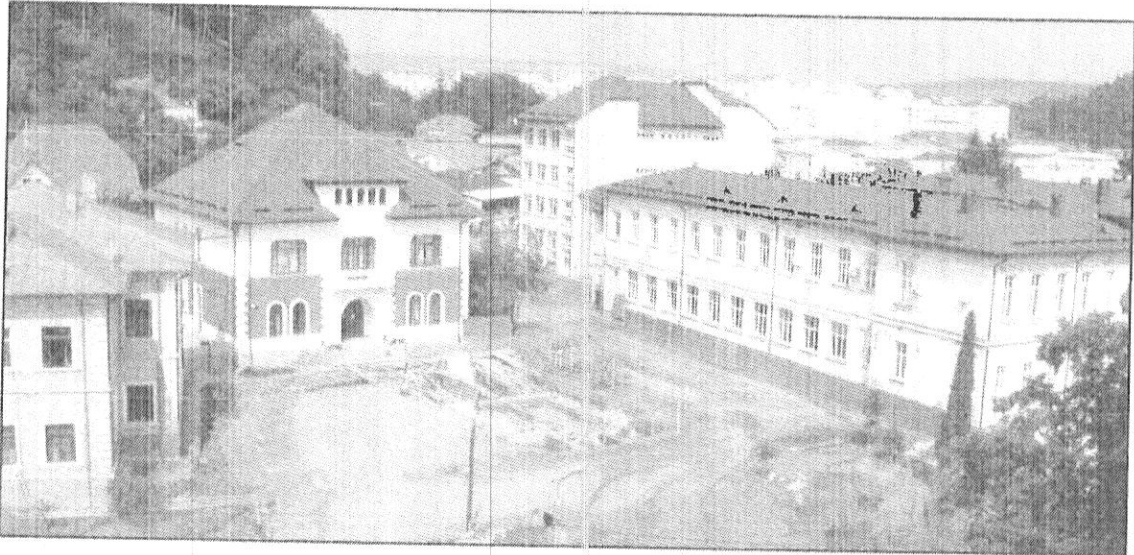
- Pl. XXI. Fragmente ceramice rezultate în urma cercetării arheologice.
- Pl. XXII. „Curtea englezească”: zidăria estică (sus); zidăria vestică (jos).
- Pl. XXIII. Reconstituirea (parțială) a gârliciului.
- Pl. XXIV. Curtea Domnească - Pivnița II. Vedere exterioară.

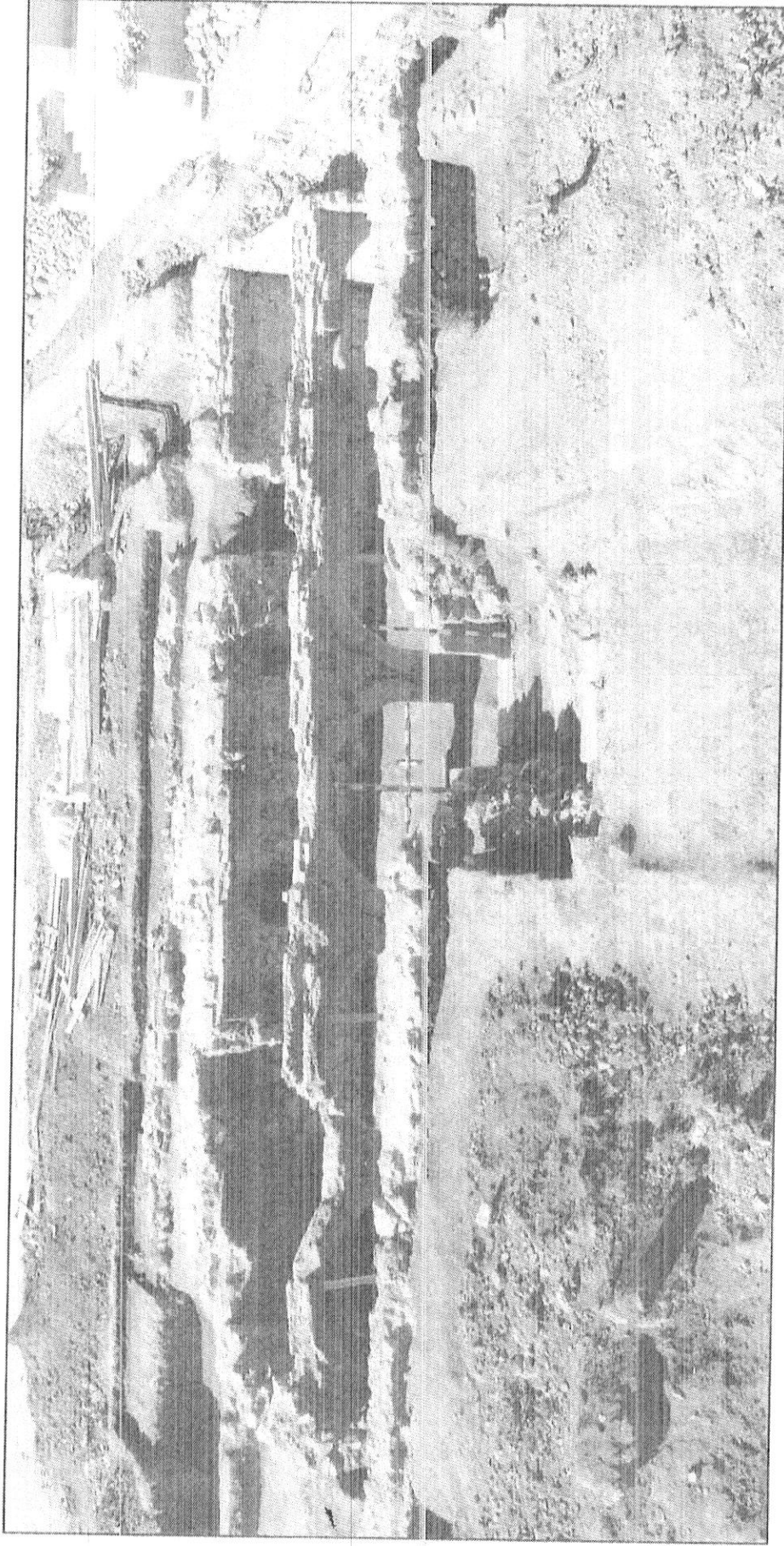
Pl. I. Plan de situație Piatra-Neamț - Curtea Domnească.

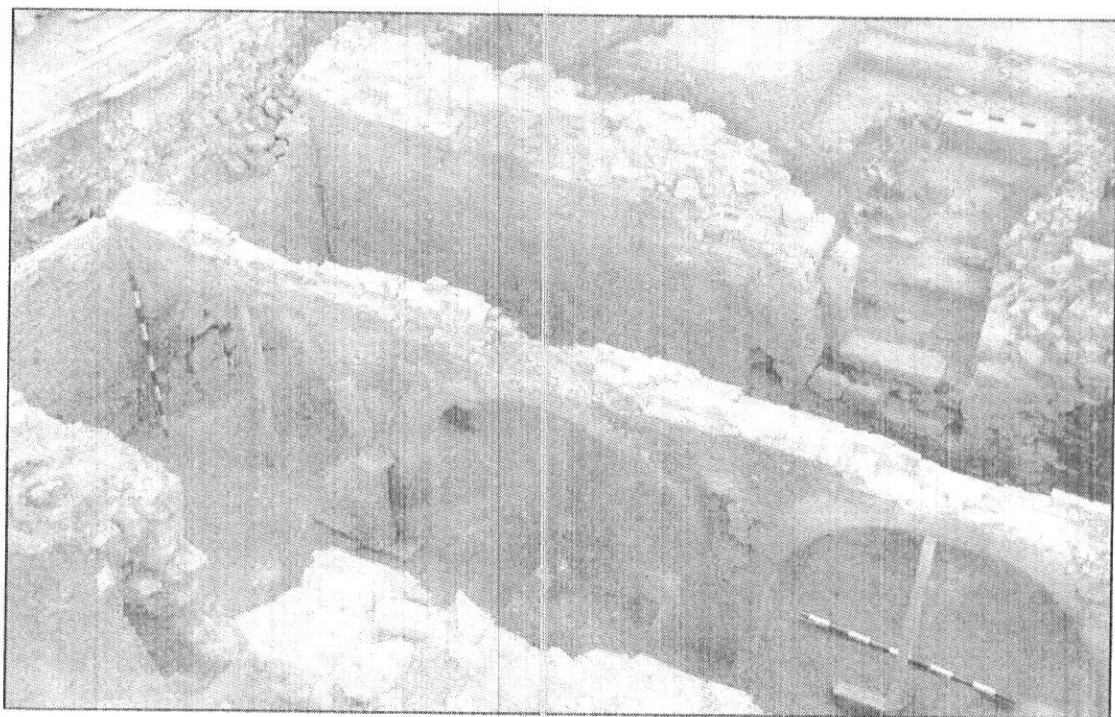
Pl. II. Piatra-Neamț - Curtea Domnească. Imagini generale.

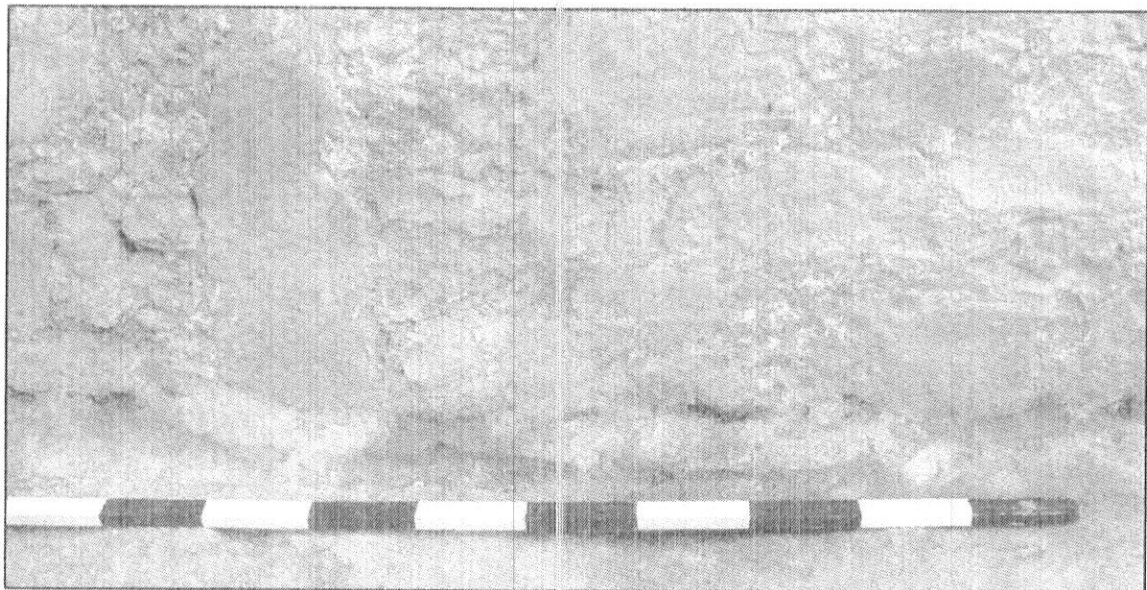
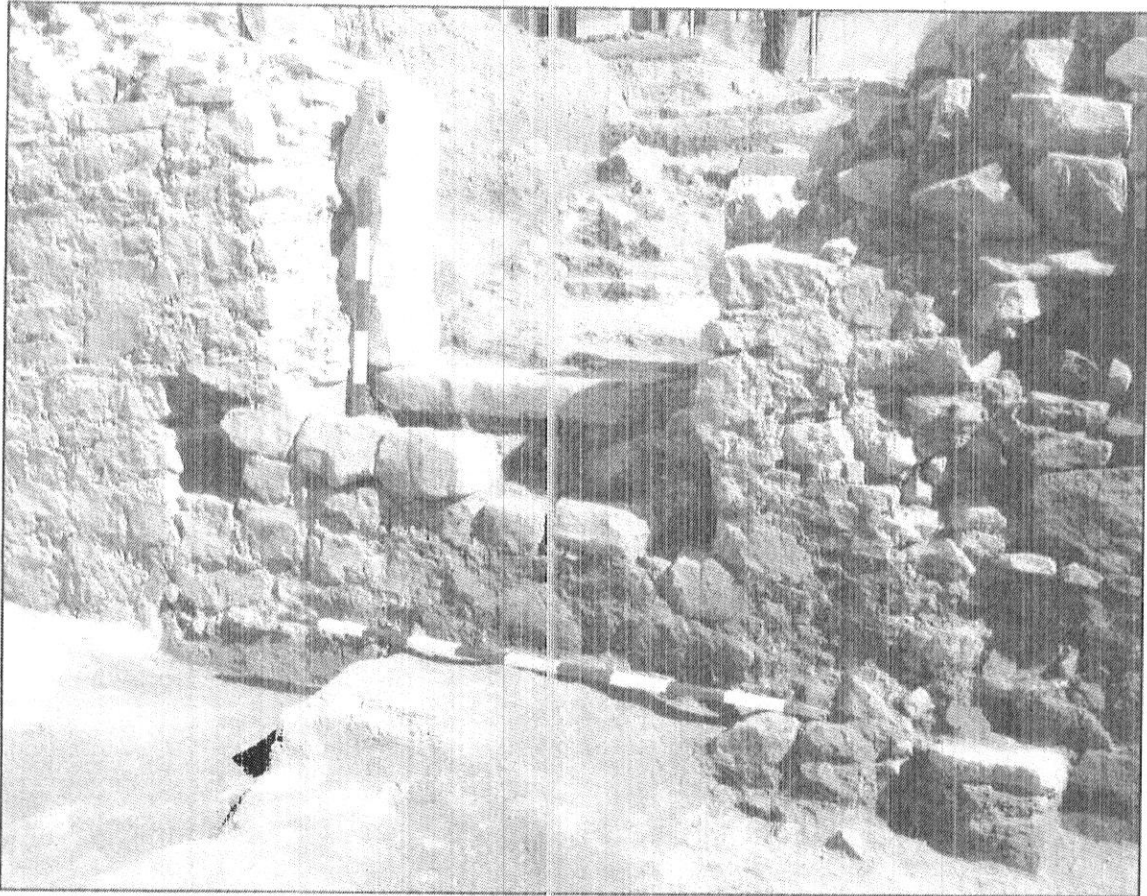
Pl. III. Curtea Domnească - Pivnița II. Imagini generale, cercetare 2011.

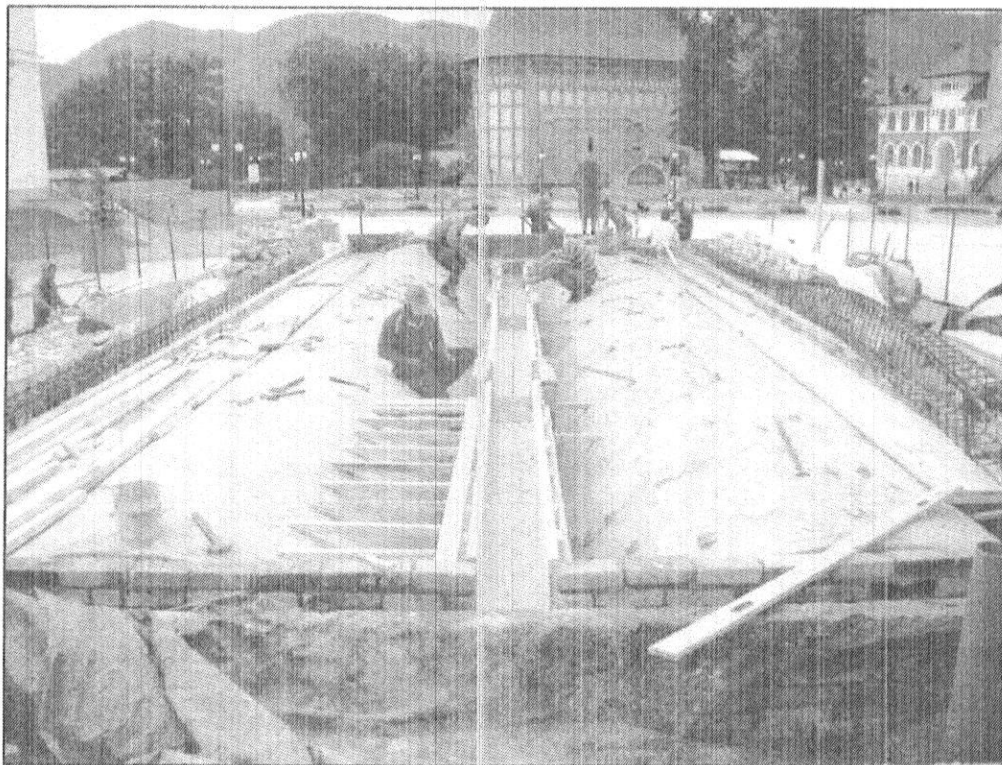
Pl. IV. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011.

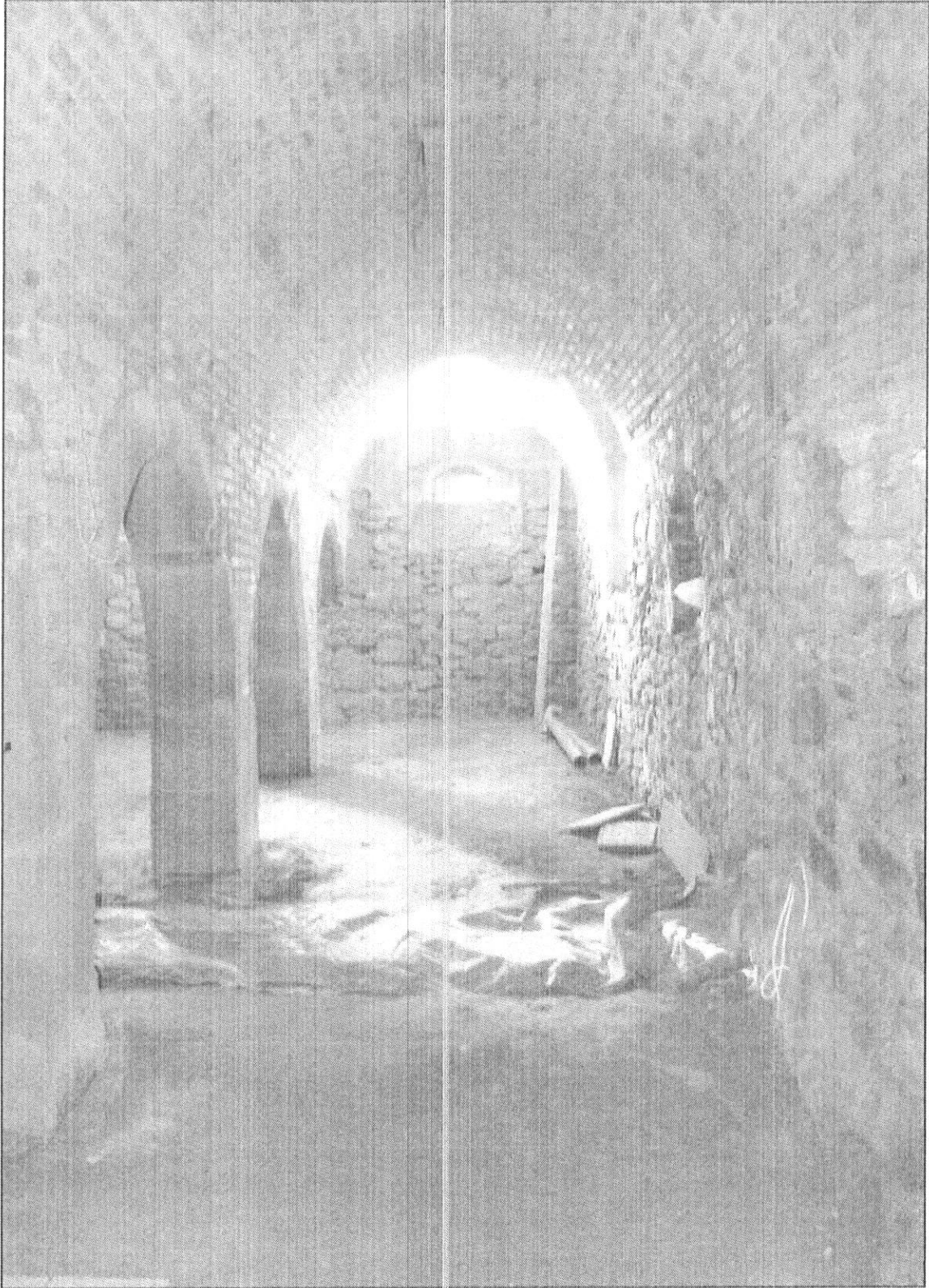
Pl. V. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011.

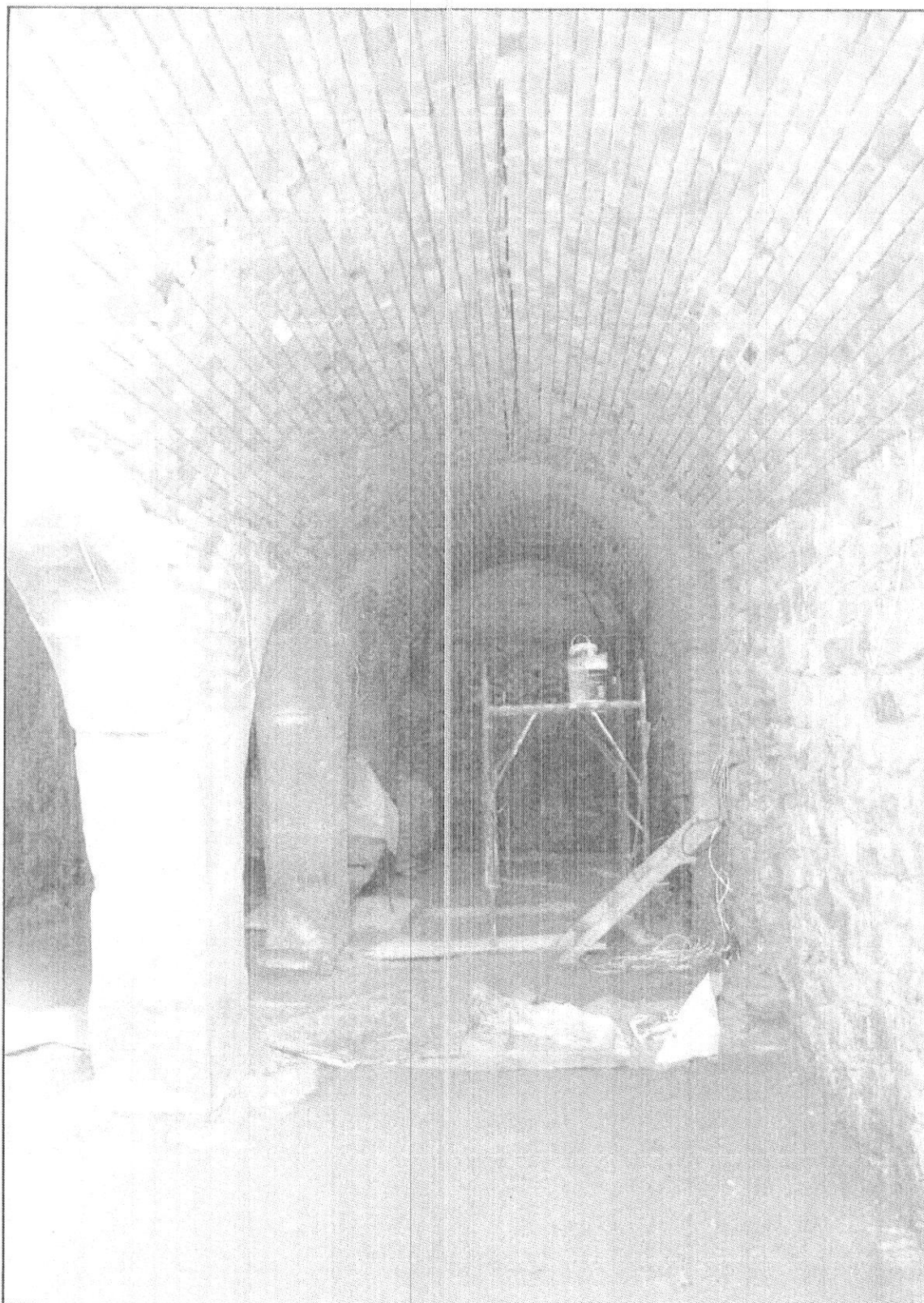
Pl. VI. Curtea Domnească - Pivnița II, 2011:
gârlicul pivniței (sus); fragment de montant păstrat în zidăria estică a Pivniței II (jos).

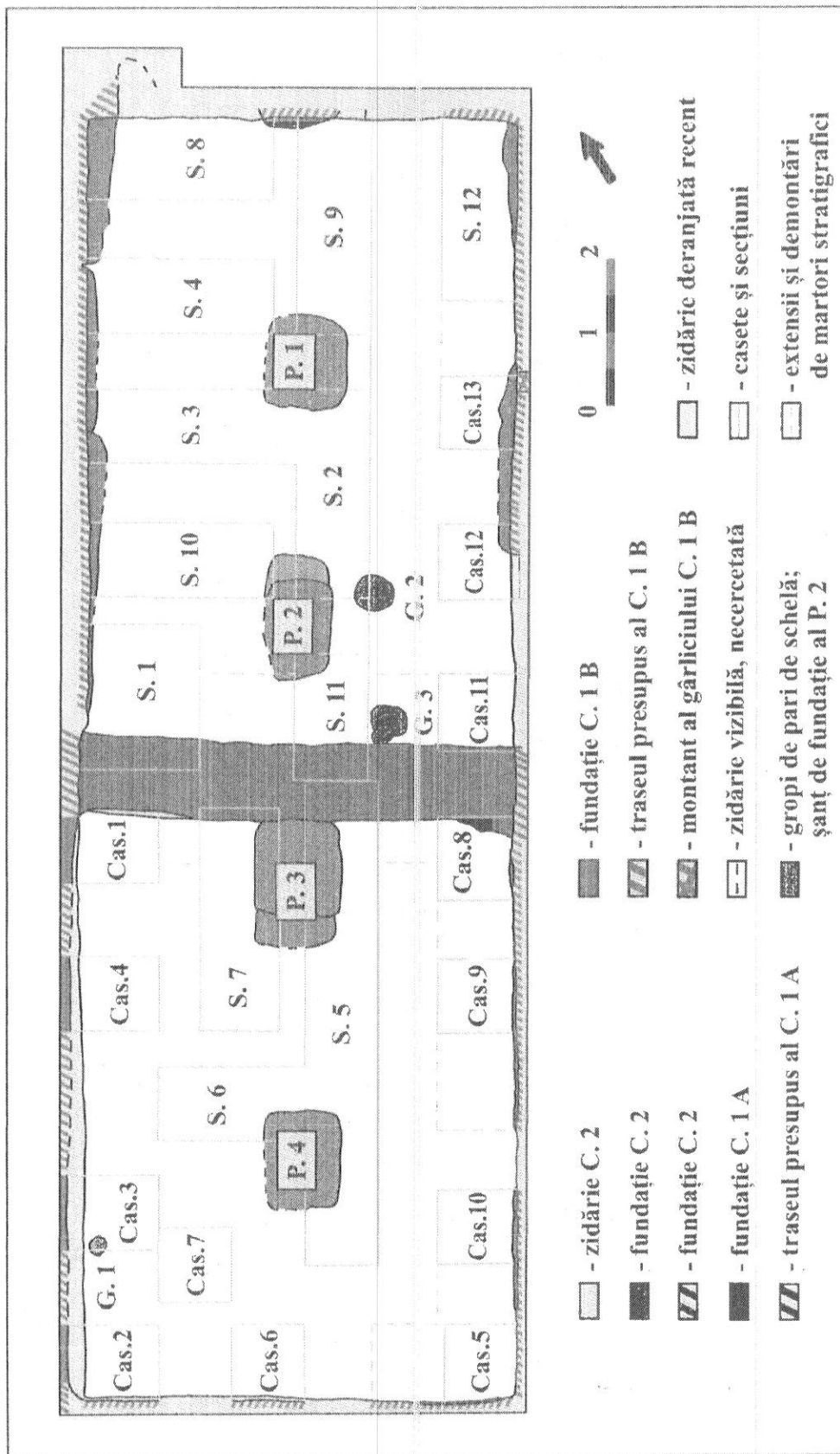
Pl. VII. Curtea Domnească - Pivnița II. Reconstituirea sistemului de boltire, 2014.

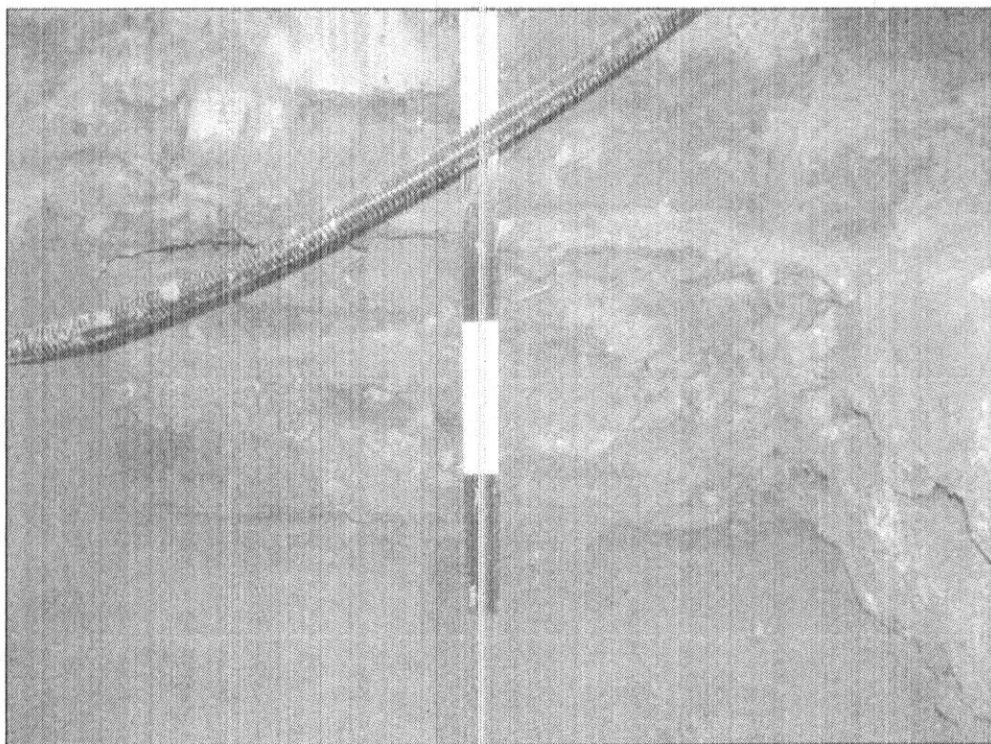
Pl. VIII. Curtea Domnească - Pivnița II. Traveea de vest.

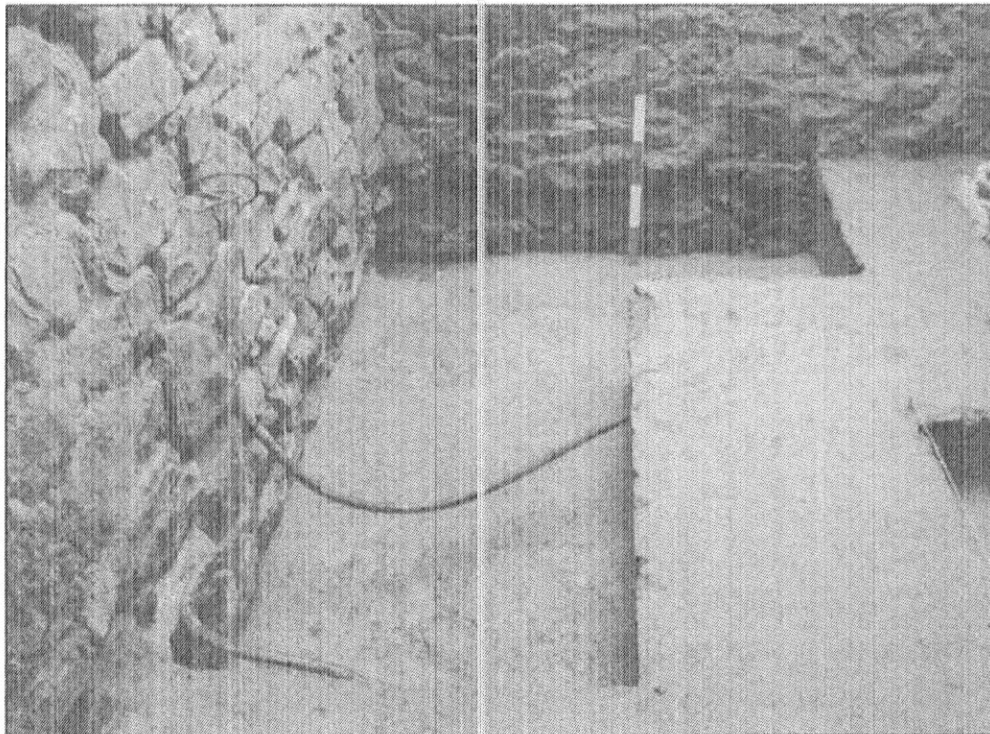
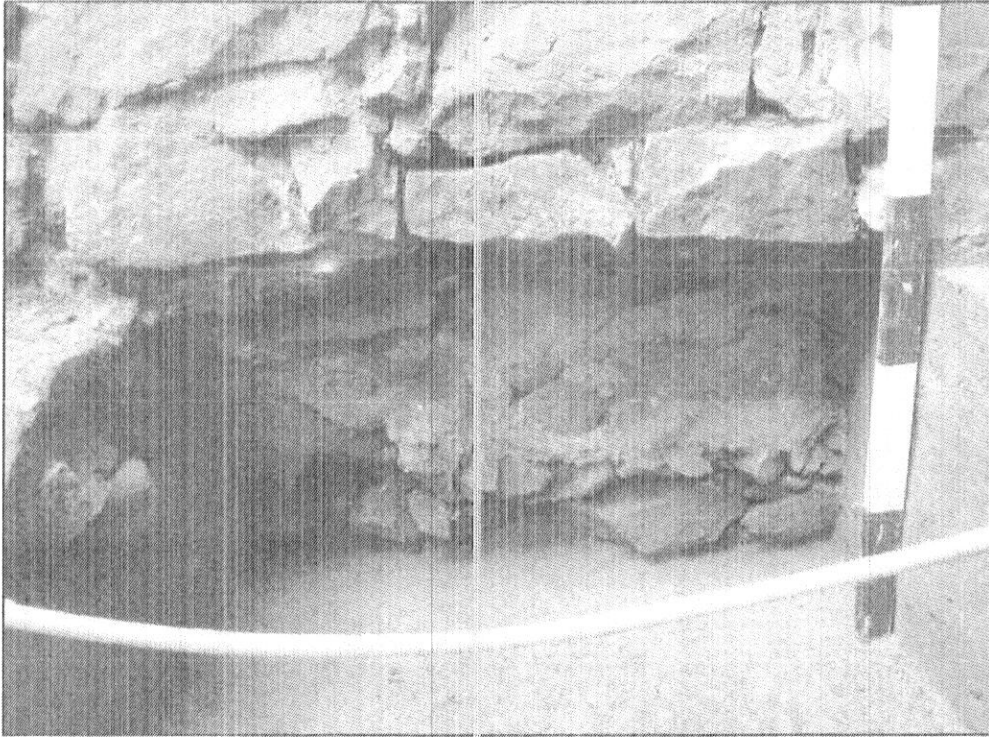
Pl. IX. Curtea Domnească - Pivnița II. Traveea de est.

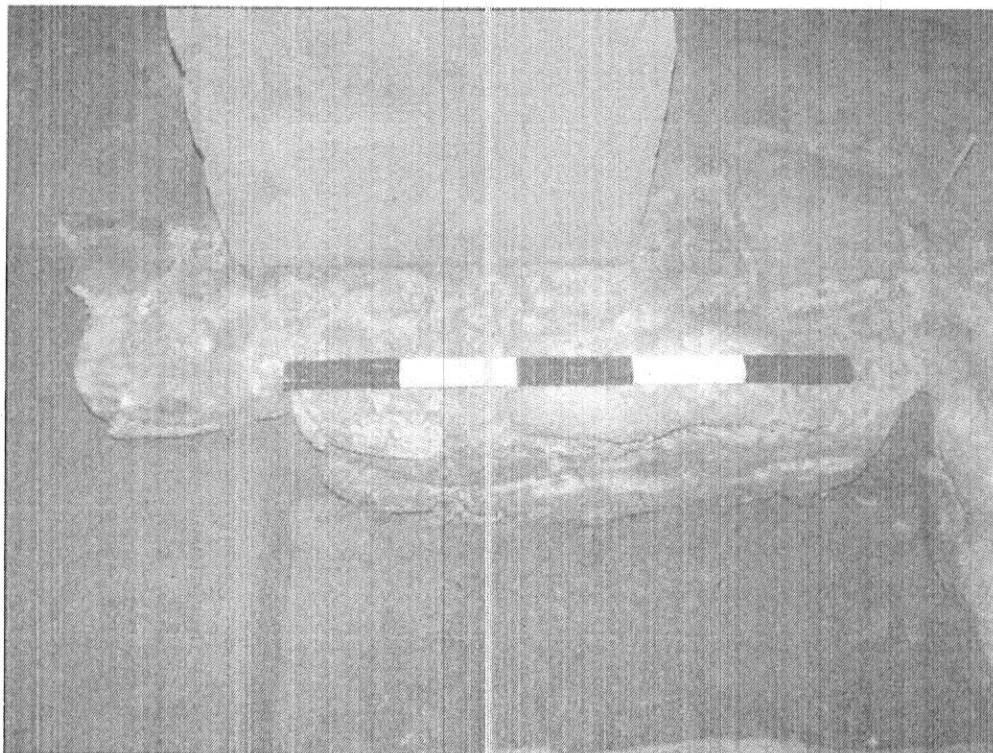
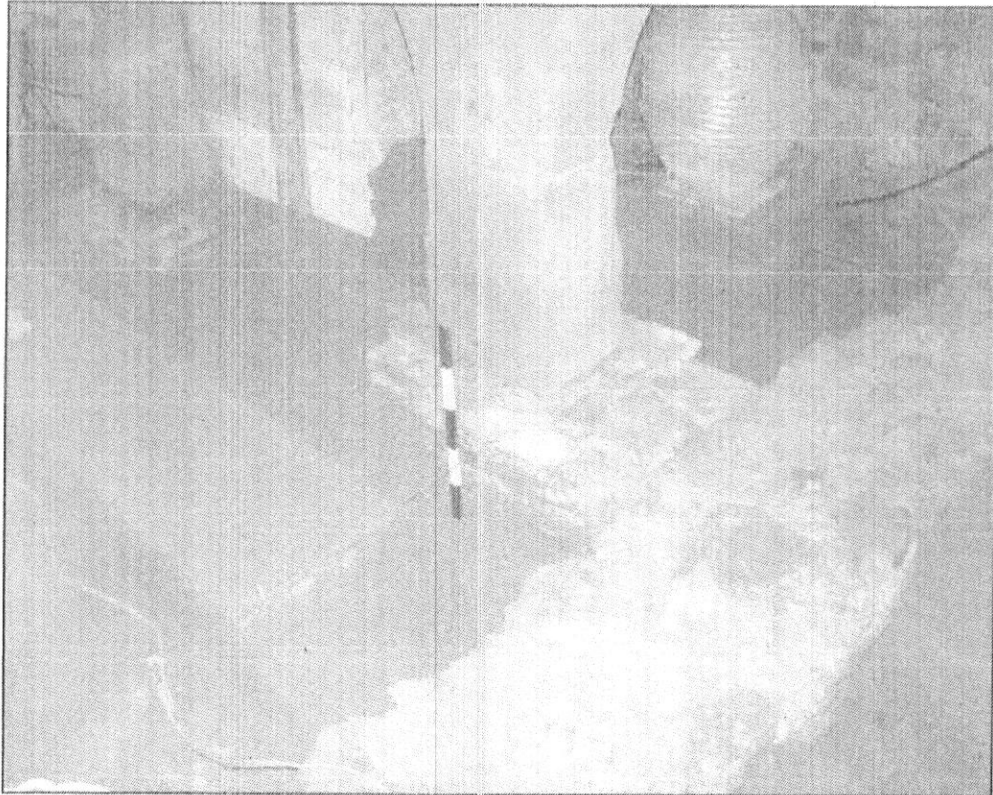
Pl. X. Curtea Domnească – Pivniță II. Planul secțiunilor și casetelor săpate în 2014.

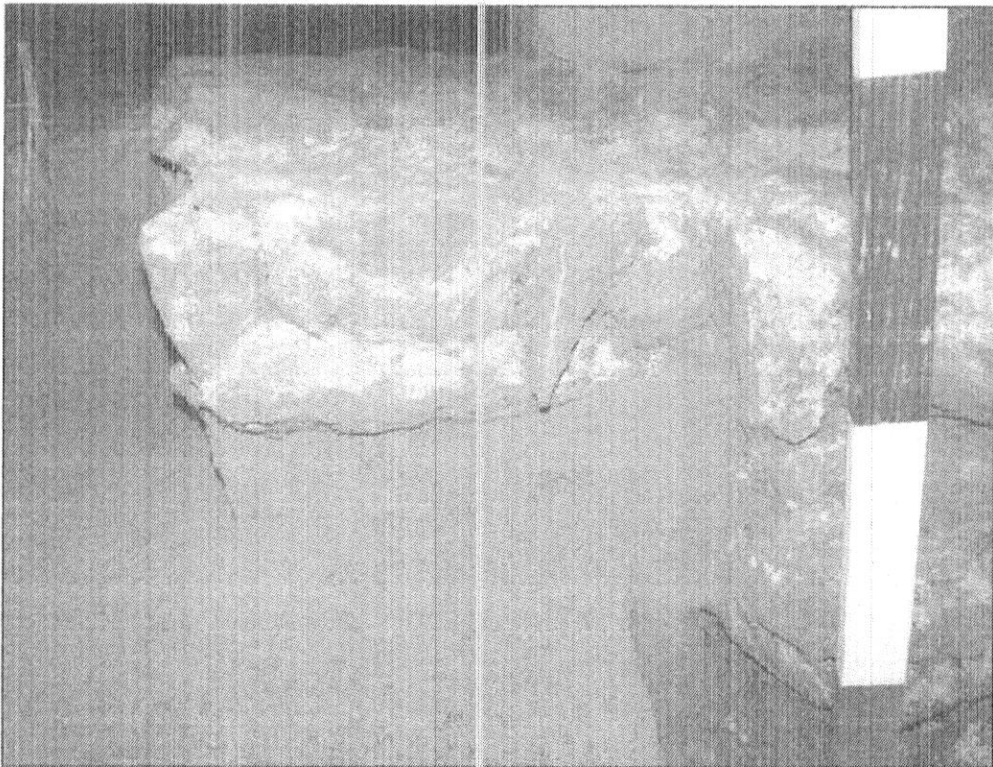
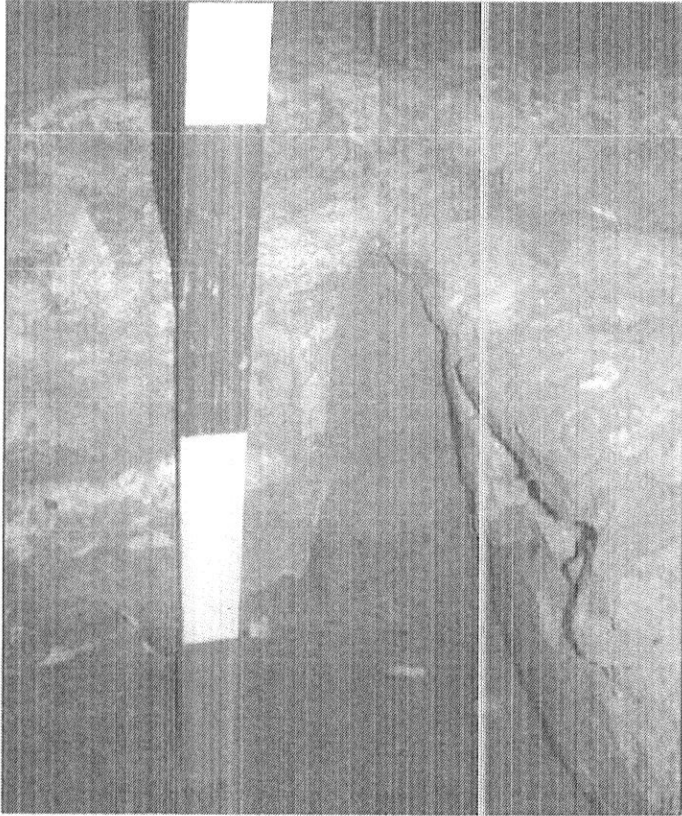
Pl. XI. Fundația de nord a C1A (sus); fur dația de vest și de nord a C1A (Cas. 1) (jos).

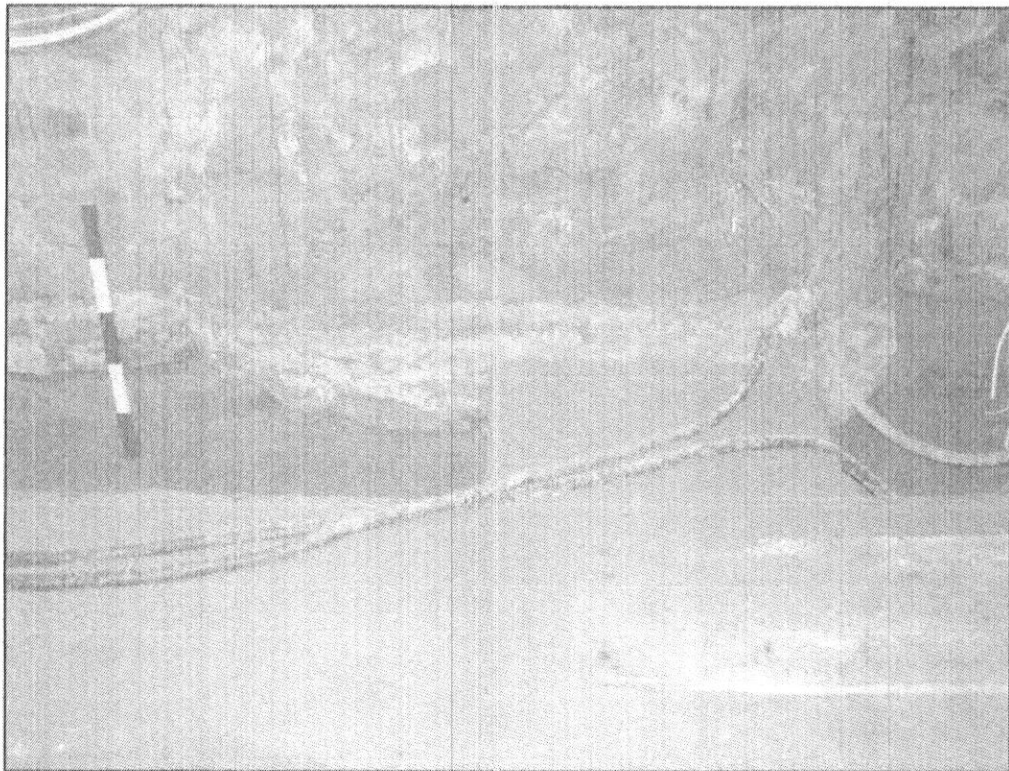
Pl. XII. Fundația C1A suprapusă de C2 (Cas. 3) (sus); Colțul de sud-est al fundației și elevației C2 (Cas. 5 și Cas. 10) (jos).

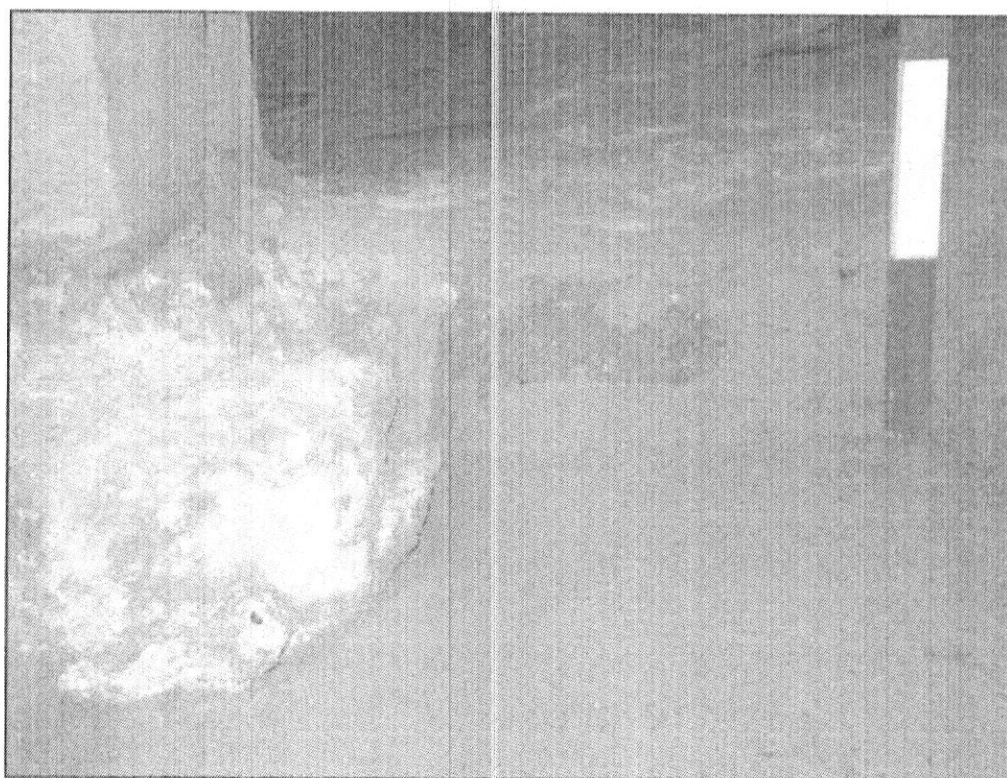
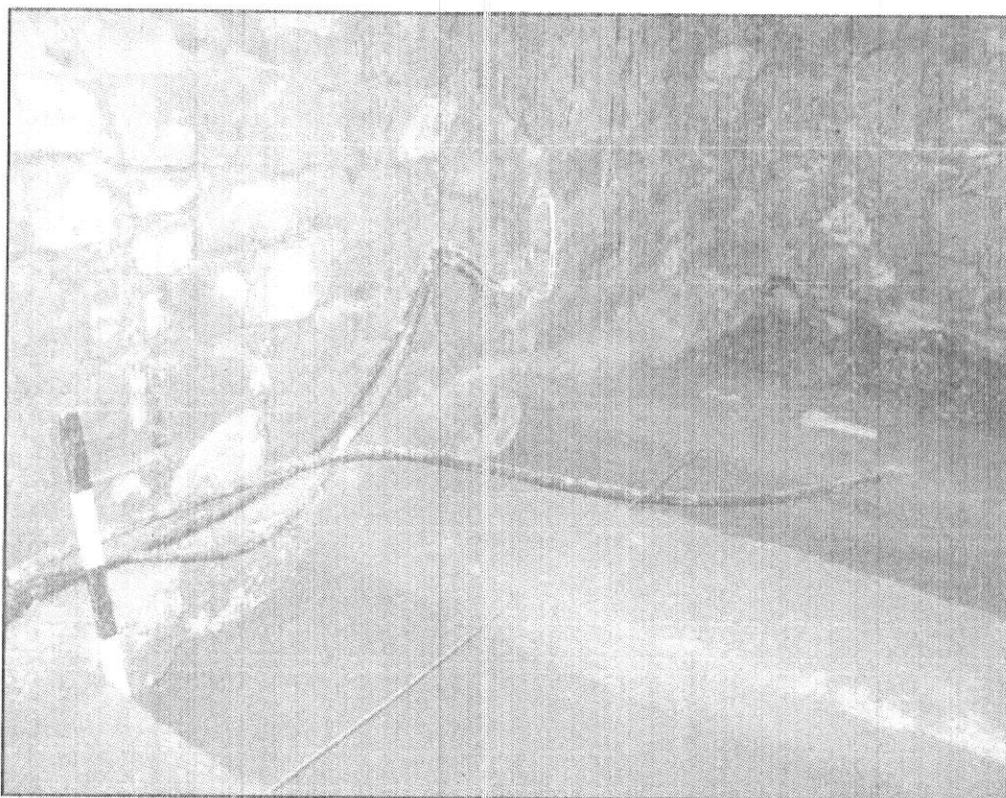
Pl. XIII. Imagine de ansamblu a pilaștrilor 3 și 4 (sus); fundația pilaștrului 3 (S. 5) (jos).

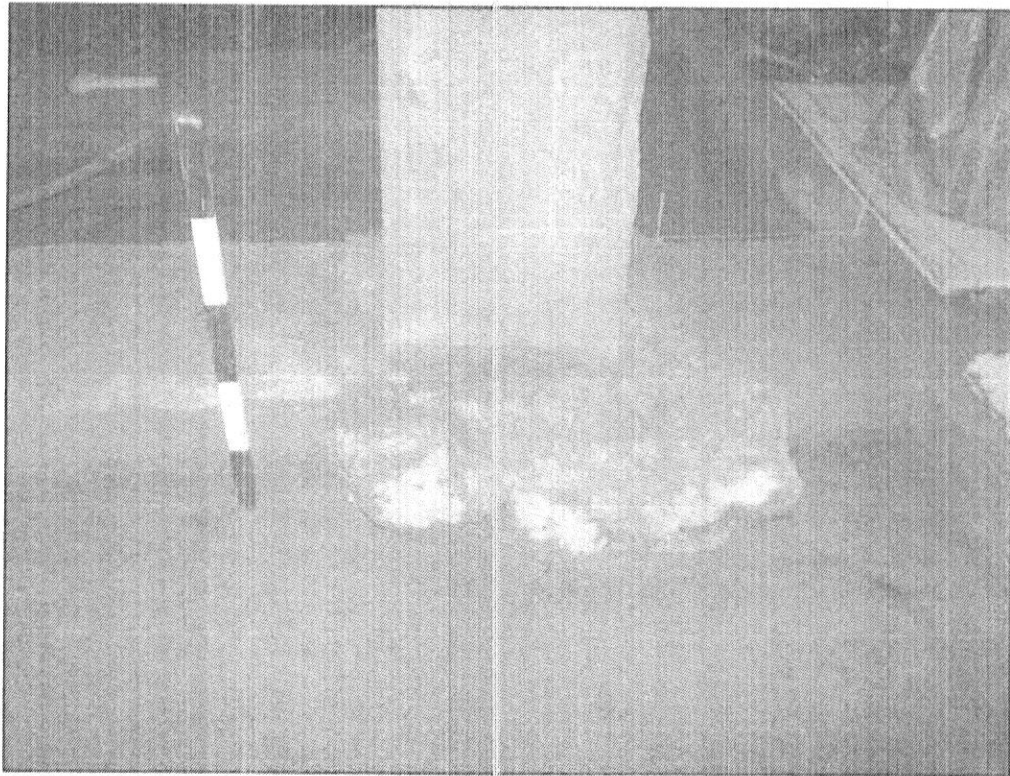
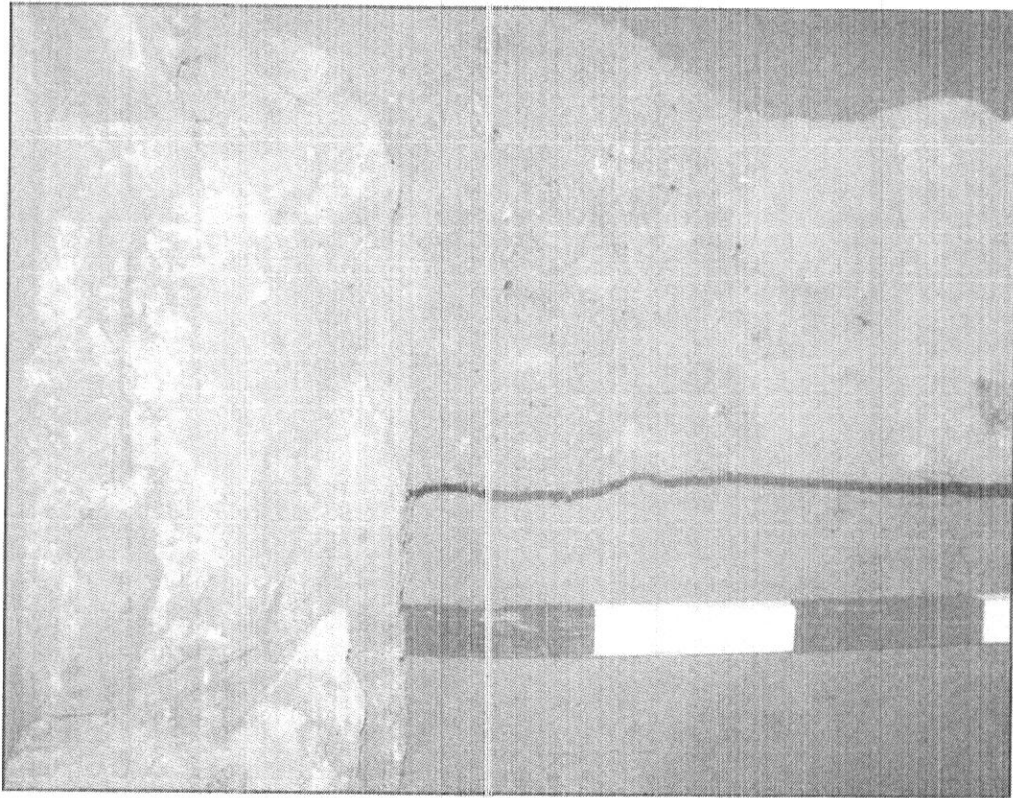
Pl. XIV. Detaliu fundația pilastrului 3.

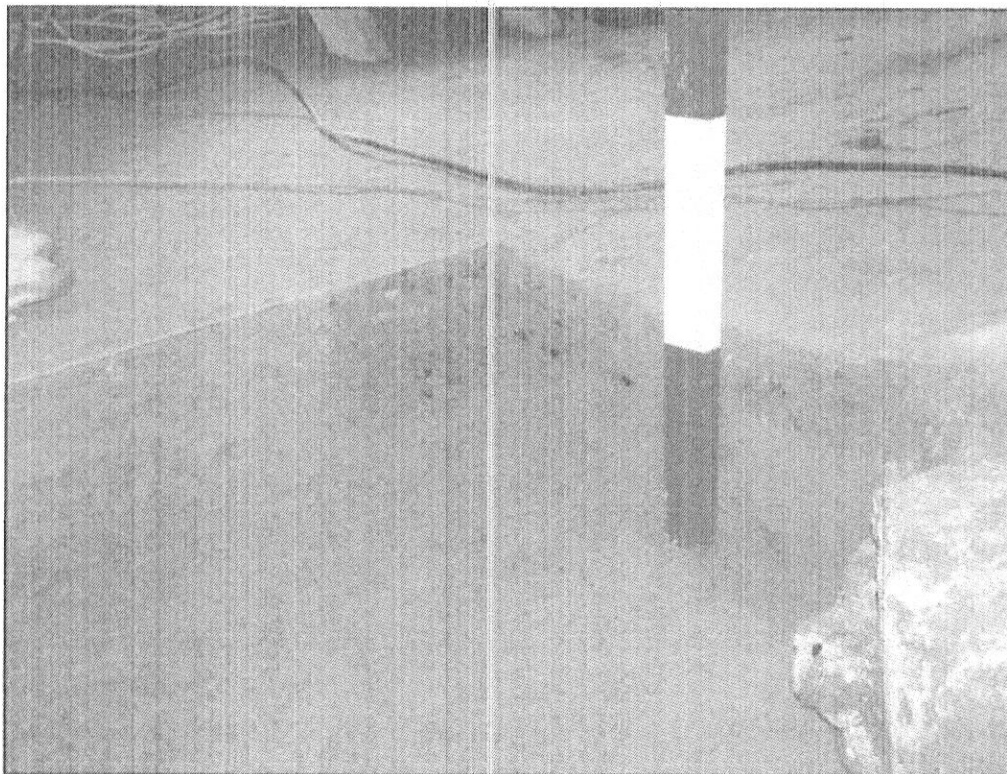
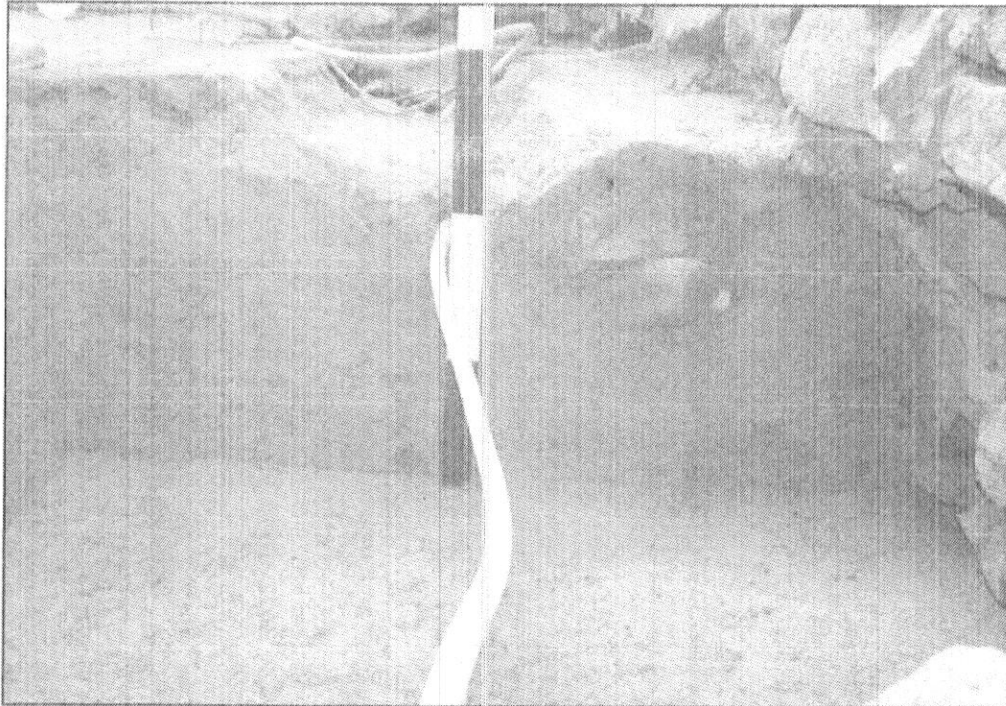
Pl. XV. Imagine de ansamblu a pilaștrilor 1 și 2 (sus);
fundăția gârliciului CIB (S. 12 și Cas. 13).

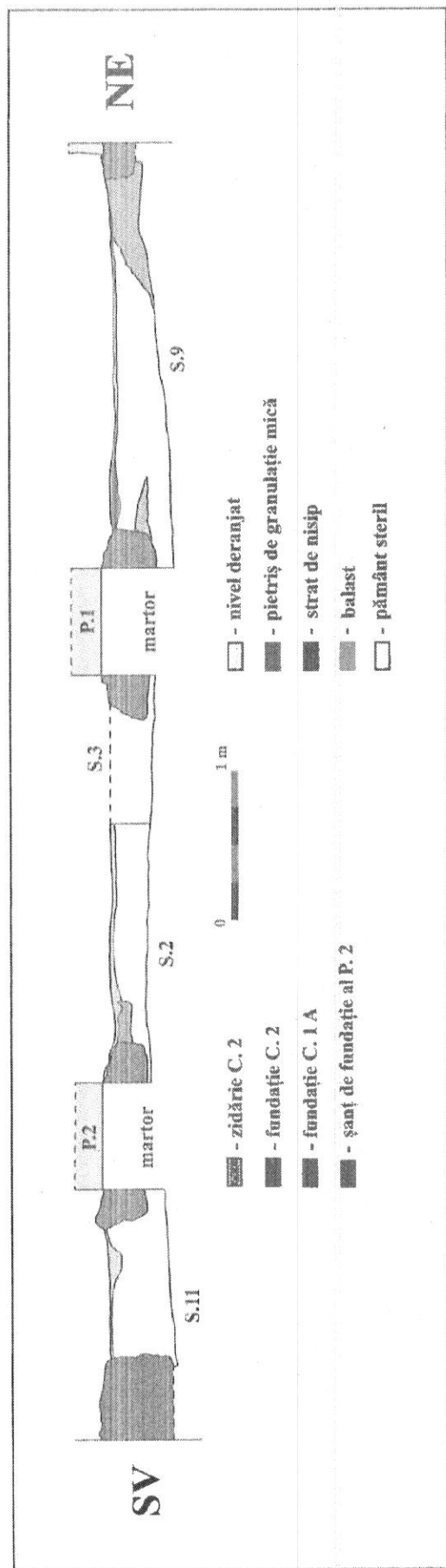
Pl. XVI. Fundația de vest a C1B suprapusă de zidăria C2 (S. 3, S. 4 și S. 8) (sus);
șant de fundație al pilastrului 2 (S. 2) (jos).

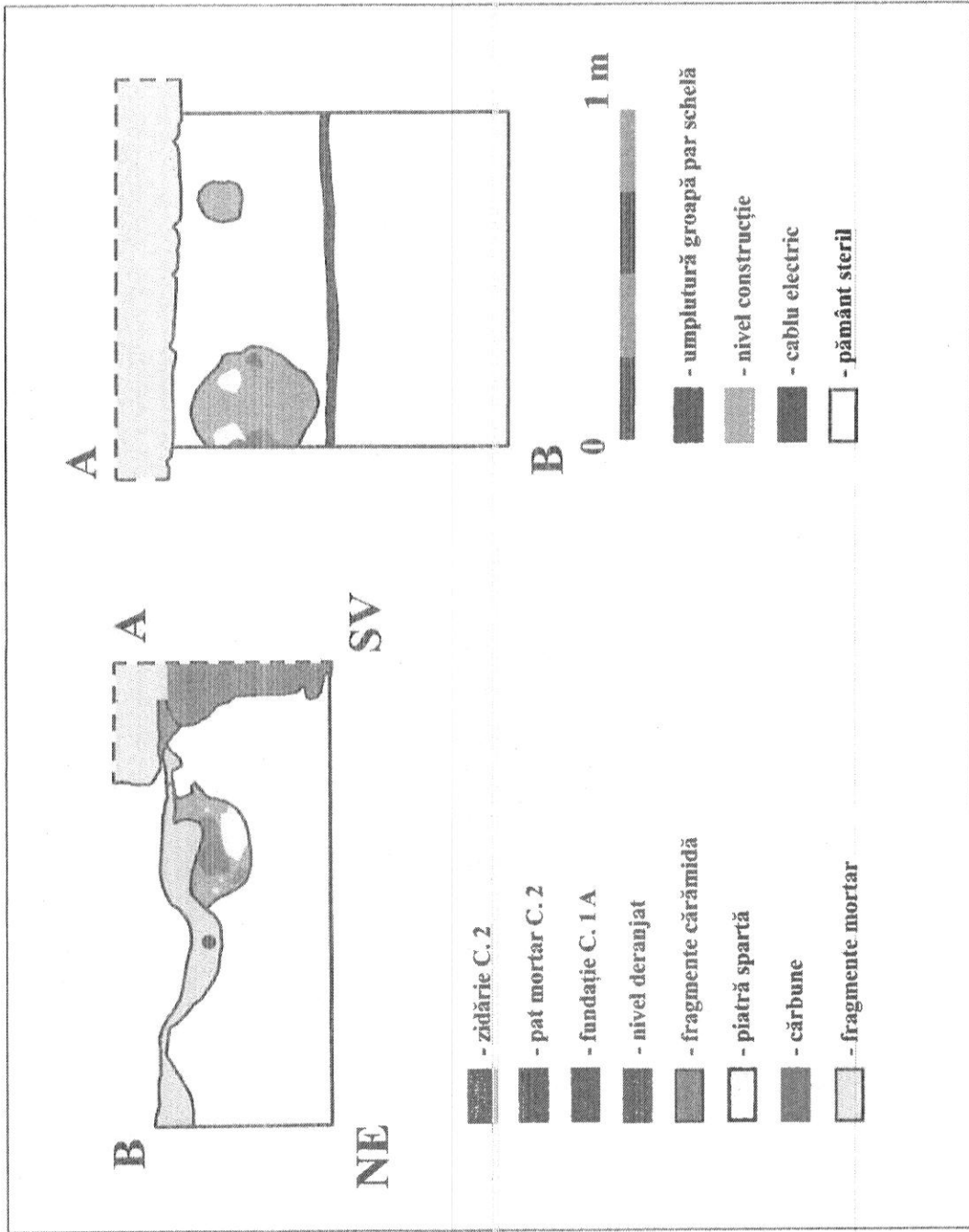
Pl. XVII. Șanțul de fundație al pilastrului 2 (sus);
fundația pilastrului 1 (S. 2 și S. 3) (jos).

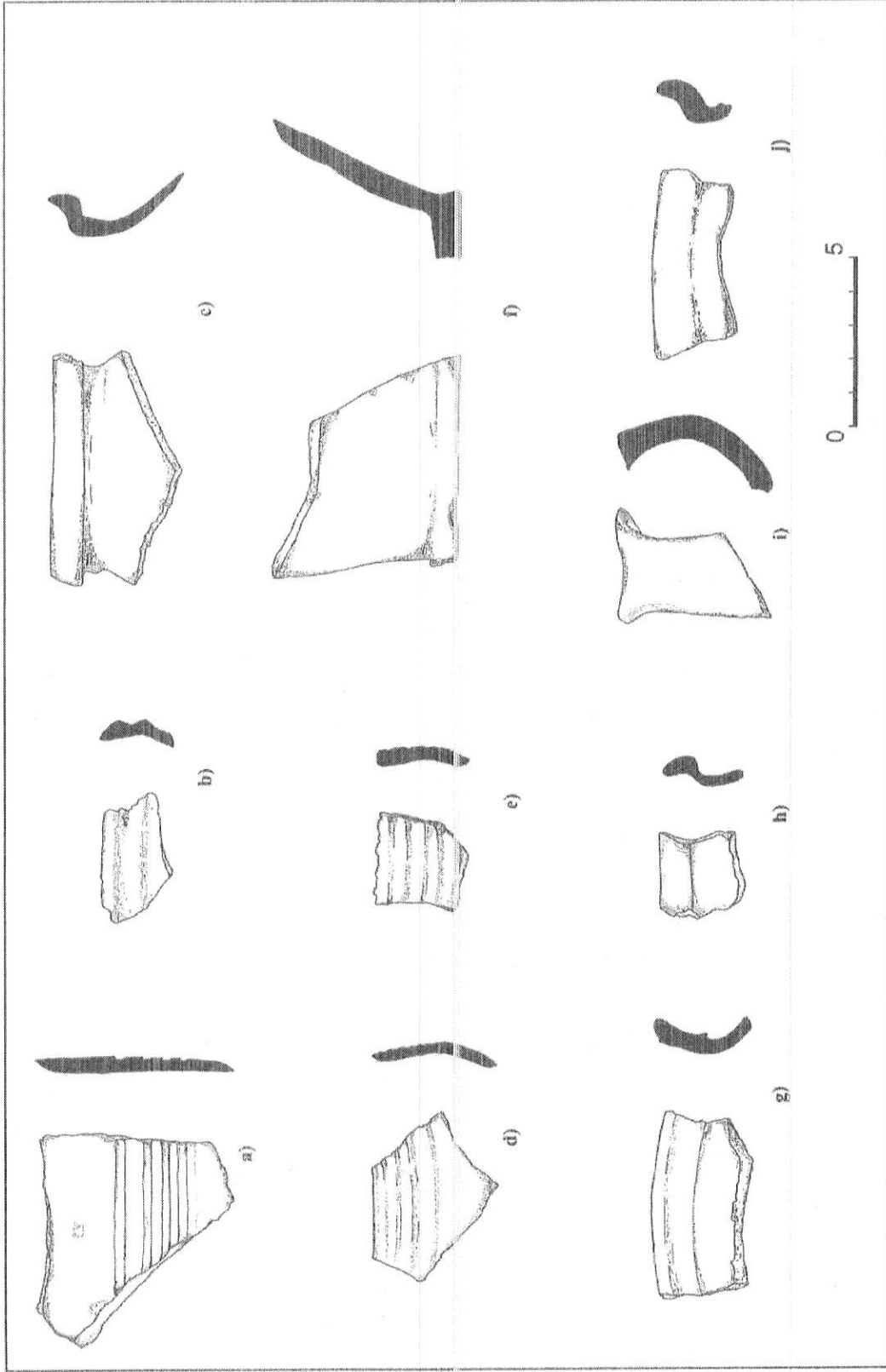
Pl. XVIII. Gropi pentru pari de schelă: G1 (Cas. 3) (sus); G2 (S. 2) (jos).

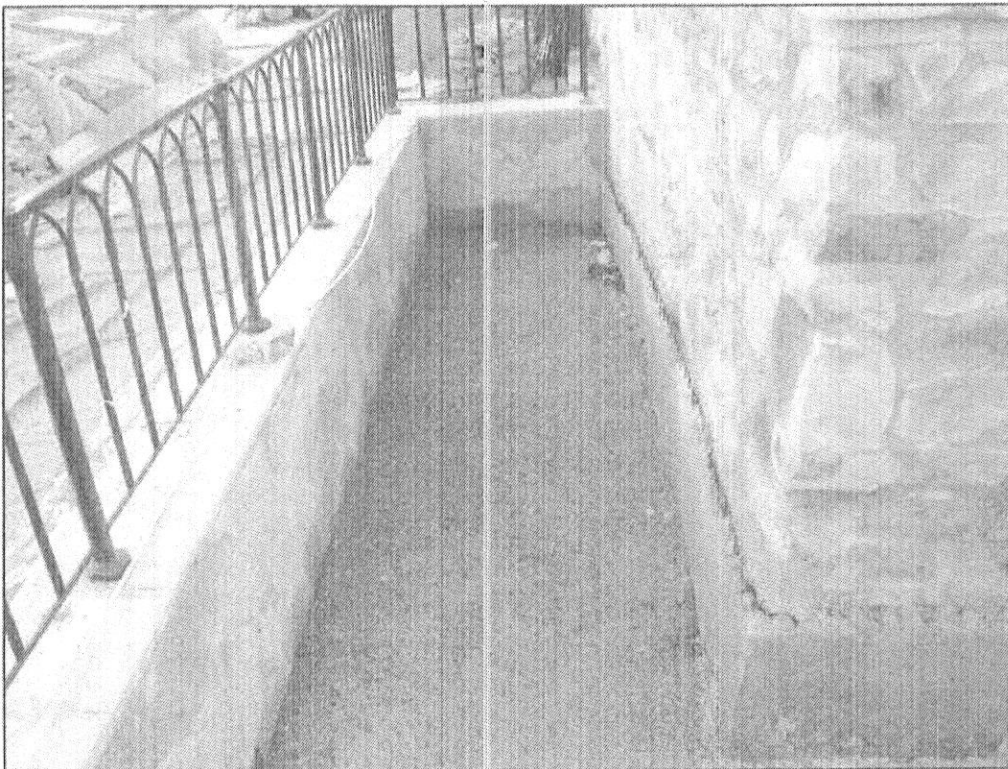
Pl. XIX. Profilul de NV al S.2, S.9 și S.1.1.

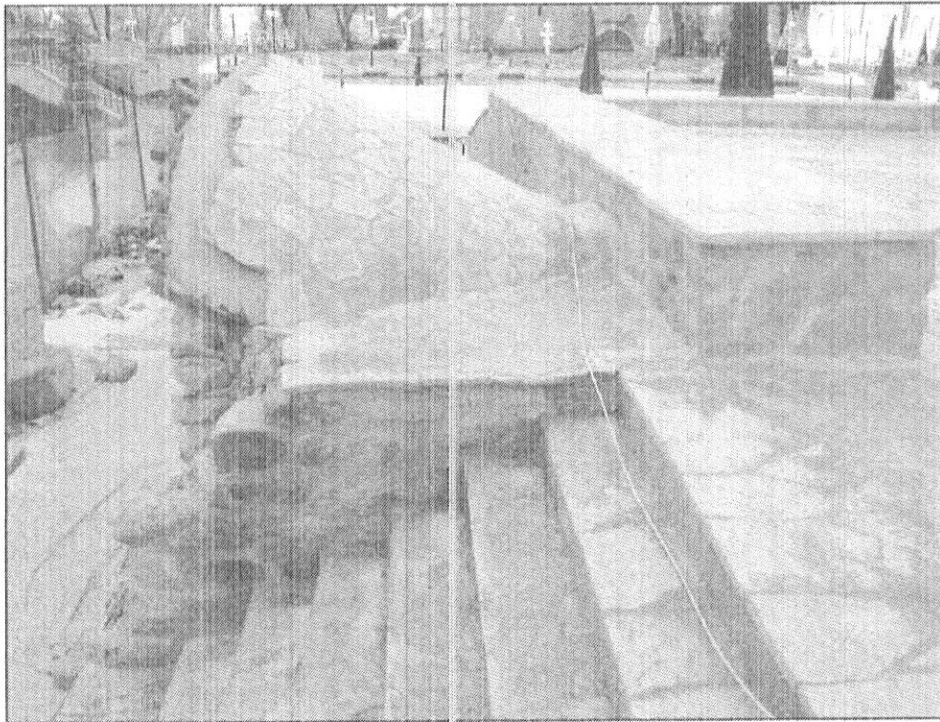
Pl. XX. Planul și profilul Cas. 3.

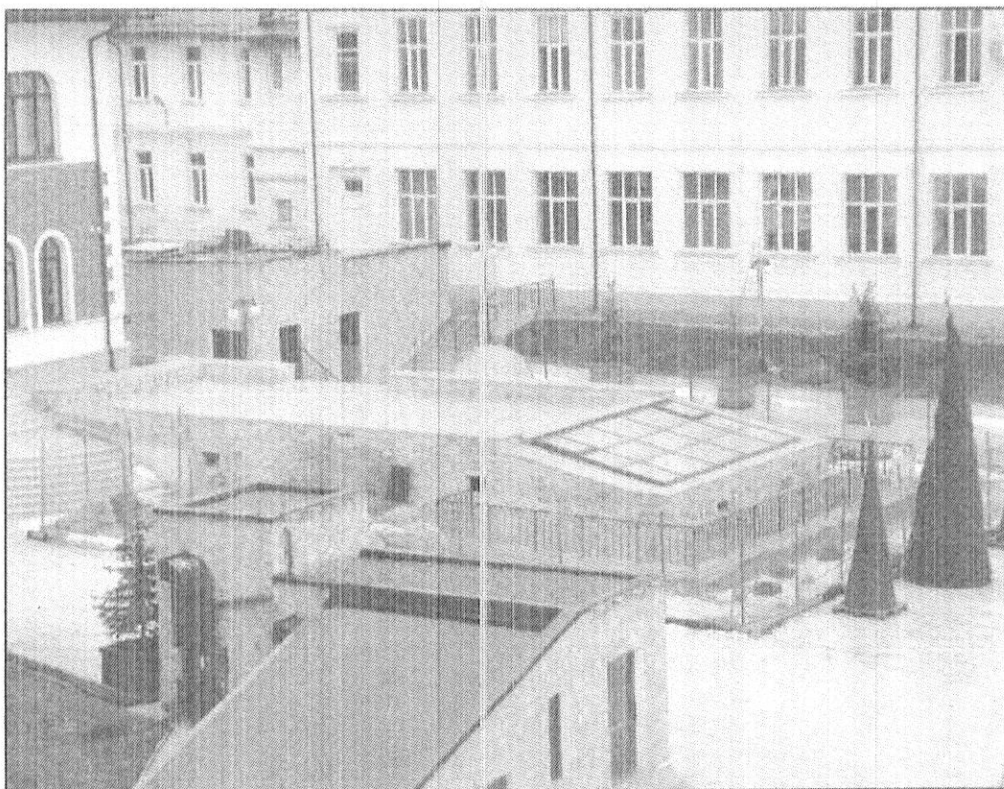
Pl. XXI. Fragmente ceramice rezultate în urma cercetării arheologice.

Pl. XXII. „Curtea englezească”: zidăria estică (sus); zidăria vestică (jos).

Pl. XXIII. Reconstituirea (parțială) a gârliciului.

Pl. XXIV. Curtea Domnească – Pivnița II. Vedere exterioară.